

**Vývoj bezpečnostní spolupráce Ruska a Čínské
lidové republiky a její odraz ve společné zahraniční
a bezpečnostní politice Evropské unie**

Bakalářská práce

Autor: Tereza Brodová

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Brno 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Ing. Zbyškovi Koreckimu Ph.D., za odborný dohled, vstřícný přístup a cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování poskytli.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. května 2015

Abstrakt

BRODOVÁ, T. Vývoj bezpečnostní spolupráce Ruska a Čínské lidové republiky a její odraz ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita, 2015.

Bakalářská práce se zabývá vývojem bezpečnostní spolupráce mezi Ruskou federací a Čínskou lidovou republikou od roku 2002, zejména v oblastech bezpečnostní politiky a vojenského průmyslu. Jsou analyzovány jednotlivé aspekty zahraniční a bezpečnostní politiky Ruska, Číny a Evropské unie, jejich vojenské schopnosti, vývoj vojenských rozpočtů a vzájemné vztahy. S využitím SWOT analýzy jsou zkoumány vztahy uvedených zemí s Evropskou unií. Její výsledky umožňují predikci budoucího vývoje vzájemné spolupráce.

Klíčová slova

Rusko, Čína, Evropská unie, bezpečnostní spolupráce, bezpečnostní politika, ozbrojené síly

Abstract

BRODOVÁ, T. Development of security cooperation between Russia and the People's Republic of China and its impact on the Common Foreign and Security Policy of the European Union. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2015.

This thesis deals with development of security cooperation between Russian federation and People's Republic of China since 2002, especially in the field of security policy and military industry. It analyses the various aspects of foreign and security policy of Russia, China and European Union, their military capabilities, military budgets and their relations. SWOT analysis deals with relations of mentioned countries with the European Union. The results are used for the prediction of future development of cooperation.

Keywords

Russia, China, European Union, security cooperation, security policy, armed force

Obsah

1	Úvod a cíl práce	11
1.1	Úvod.....	11
1.2	Cíl práce.....	11
2	Metodika	12
3	Literární rešerše	13
3.1	Pojem bezpečnost a stát	13
3.1.1	Bezpečnostní hegemon	14
3.1.2	Unie v oblasti bezpečnostní politiky	15
3.2	Bezpečnost v teoriích mezinárodních vztahů	15
3.2.1	Liberálně-idealistický přístup a neoliberalismus	15
3.2.2	Realismus a neorealismus	16
3.2.3	Konstruktivismus.....	17
3.2.4	Kritická teorie.....	17
3.2.5	Radikální teorie (marxismus a neomarxismus).....	17
3.3	Zahraniční a bezpečnostní politika	18
3.3.1	Zahraniční politika.....	18
3.3.2	Bezpečnostní politika	19
3.4	Bezpečnostní spolupráce	19
3.5	Hrubý domácí produkt.....	20
4	Analytická část	21
4.1	Obecná charakteristika	21
4.1.1	Ruská federace	21
4.1.2	Čínská lidová republika	21
4.1.3	Evropská unie	22
4.2	Vojenská síla Ruska, Číny, Evropské unie	22
4.2.1	Ruská armáda	23
4.2.2	Čínská armáda.....	25

4.2.3	Armáda Evropské unie.....	28
4.3	Zahraniční a bezpečnostní politika	30
4.3.1	Zahraniční a bezpečnostní politika Ruské federace	30
4.3.2	Zahraniční a bezpečnostní politika Číny	33
4.3.3	Zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie	35
4.4	Nejvýznamnější lokální spory Ruska, Číny a EU od roku 2000	38
4.4.1	Rusko a konflikty	38
4.4.2	Čína a konflikty	40
4.4.3	Evropská unie a konflikty	41
4.5	Hrubý domácí produkt a jeho vývoj v Rusku, Číně a Evropské unii.....	42
4.5.1	Ekonomická charakteristika Ruska.....	42
4.5.2	Ekonomická charakteristika Číny	43
4.5.3	Ekonomická charakteristika Evropské unie	43
4.6	Vzájemné vztahy Ruska a Číny	44
4.6.1	Čínsko-sovětský konflikt (1958-1969).....	44
4.6.2	Současné čínsko-ruské vztahy	45
4.7	Vývoj spolupráce Ruské federace a Čínské lidové republiky ve vojensko- bezpečnostní oblasti.....	46
4.7.1	Rusko-čínská spolupráce v rámci mezinárodních organizací	46
4.7.2	Spolupráce v oblasti zbrojních technologií	47
4.7.3	Společná vojenská cvičení.....	50
4.8	SWOT analýza	51
4.8.1	SWOT analýza ruských vztahů s Evropskou unií.....	52
4.8.2	SWOT analýza čínských vztahů s Evropskou unií	55
4.9	Implikace čínsko-ruských vztahů na Evropskou unii	56
5	Návrhová část	58
5.1	Budoucnost vývoje rusko-čínských vztahů.....	58
5.2	Budoucnost vývoje ruských vztahů s Evropskou unií	59
6	Závěr	60
7	Seznam použitých zdrojů	61
7.1	Knižní zdroje	61

7.2	Internetové zdroje	62
Přílohy		67
A	Sféry vlivu Ruska a Číny	
B	Schéma členství ve vybraných mezinárodních organizacích	

Seznam grafů

Graf 1	Výdaje na armádu Ruska a Číny (mld. dolarů)	27
Graf 2	Velikost aktivních záloh Ruska a Číny (mil.)	28
Graf 3	Vývoj směnných kurzů Rubl versus Euro	43
Graf 4	Vývoj růstu HDP (%) mezi lety 2002 až 2014	44
Graf 5	Vývoj ruského exportu vojenské techniky do Číny (2002-2014)	49

Seznam tabulek

Tab. 1	Výdaje na armádu, pořadí zemí (mld. dolarů)	23
Tab. 2	Hlavní světoví importéři vojenské techniky a jejich podíl na světovém importu, jejich hlavní dodavatelé	50
Tab. 3	Hlavní světoví exportéři vojenské techniky a jejich podíl na světovém exportu, jejich hlavní odběratelé	50
Tab. 4	Matematické vyjádření položek SWOT analýzy ruských vztahů s Evropskou unií	54
Tab. 5	Matematické vyjádření položek SWOT analýzy čínských vztahů s Evropskou unií	56

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Základním rysem současného mezinárodního systému je určitá anarchie, která je charakteristická jistými pravidly. Avšak chybí zde autorita, která by je byla schopna vynutit. V důsledku toho k nim každá země nepřistupuje vždy stejným způsobem. Existuje více center moci, ale za jedinou supervelmoc jsou považovány Spojené státy americké díky své technologické a ekonomické vyspělosti a úrovni armády. Důležitým aktérem je rovněž Rusko jako držitel jaderných zbraní a země, která se snaží o udržení velmocenského statutu. Má velmi výrazný vliv především ve svém regionu. Velký ekonomický potenciál jeví dynamicky se rozvíjející Čína a Indie, tyto země taktéž disponují jadernými zbraněmi.

Bakalářská práce je zaměřena na vztah a spolupráci právě dvou již zmíněných aktérů, Ruska a Číny a to převážně v bezpečnostní oblasti. Oba státy spojuje geografická poloha a společná hranice. Jejich území tvoří převážnou část asijského kontinentu a mají rovněž vysoký počet obyvatel. Tyto dvě velmoci posilují spolupráci jak na hospodářské a ekonomické úrovni, tak také na úrovni bezpečnostní a strategické, což se odráží například ve vytvoření Šanghajské organizace spolupráce. Při současných napjatých vztazích mezi Ruskem a Západem se kooperace Ruska a Číny více utužuje a vytváří základ pro úspěšné budování multipolárního systému s možností čelit Spojeným státům americkým jako jediné supervelmoci.

1.2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj bezpečnostní spolupráce mezi Ruskou federací a Čínskou lidovou republikou od roku 2002 a popsat vybrané oblasti spolupráce, ale také rivality. K dosažení cíle budou dále analyzovány úrovně spolupráce v oblasti bezpečnostní a zahraniční politiky a spolupráce ve vojenské produkci. Rovněž budou zkoumány úrovně spolupráce mezi Evropskou unií a zmíněnými státy v kontextu změn zahraniční a bezpečnostní politiky.

2 Metodika

Pro zpracování práce byla využita metoda literární rešerše, která spočívá ve vyhledávání, shromažďování, zpracování a třídění dat a informací. Byla zde použita také dedukční metoda, při které se odvozuje závěr od zjištěných předpokladů. Data byla čerpána převážně z internetových zdrojů, odborných publikací a knih. Dále jsem využila webové stránky mezinárodních organizací, kde jsem čerpala informace z výročních zpráv a databází. Značná část použitých materiálů je v elektronické podobě. Práce byla omezena některými limitujícími faktory, jako je nedostatek a odlišnost jednotlivých dat zejména ze statistik armádních výdajů

Teoretická část se zaměří na vymezení základních pojmů jako je bezpečnost a přístupy k ní v různých teoriích mezinárodních vztahů, dále popíše pojem bezpečnostní spolupráce, sféry vlivu a bezpečnostní a zahraniční politiku. Vysvětlení pojmu bezpečnostní hegemon, unie a jejich chování v oblasti bezpečnostní politiky.

Analytická část se zabývá analýzou vojenských schopností a rozpočtů Ruska, Číny a Evropské unie, dále jen (EU). Bude provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu a zahraničních a bezpečnostních politik zmíněných zemí. Dále bude využita SWOT analýza vztahů mezi Ruskem a Evropskou unií a Čínou a Evropskou unií, Následuje vývoj spolupráce Ruska a Číny v oblasti bezpečnostní politiky, zbrojařského průmyslu a implikace na vztahy s Evropskou unií.

Návrhová část se zaměřuje na predikci pravděpodobného vývoje spolupráce v budoucnosti. Hlavním předmětem návrhové části jsou scénáře vývoje vztahů mezi Ruskem a Evropskou unií v souvislosti s dopady Ukrajinské krize a předpokládaný vývoj vztahů Ruska s Čínou.

3 Literární rešerše

Pro pochopení bezpečnostní problematiky a spolupráce je nezbytně nutné v první řadě vymezit základní pojmy a především charakterizovat význam samotné bezpečnosti.

3.1 Pojem bezpečnost a stát

Pojem bezpečnost je polemikou více autorů, je těžko změřitelný a má značně širokou škálu referenčních objektů, o jejichž bezpečnost se jedná. Některé definice uvádějí, že je bezpečnost stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (národní stát, mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat. Jan Eichler (2006), uvádí, že z nejobecnějšího hlediska lze bezpečnost definovat negativně a pozitivně. Negativní vymezení udává, že jde o nepřítomnost či neexistenci hrozby. Bezpečnost je opakem stavu ohrožení, vyplývá ze vzájemné interakce aktérů, kteří mají protichůdné preference, kterých jsou ochotni dosáhnout ať už pomocí politické či hospodářské síly, tak i síly vojenské. Stát není vystaven žádné přímé hrozbě. Podle pozitivního vymezení je bezpečný ten subjekt, který je mimo dosah přímých a naléhavých hrozeb, nebo který je před možnými hrozbami spolehlivě chráněn. Vztahuje se tedy k situaci, kdy je zajištěna obrana území a hodnot, kdy mohou fungovat instituce, a obyvatelstvo je ochráněno.

Pojem stát má rovněž řadu odlišných pojetí. Z obecného hlediska je stát instituce, která má za úkol vládnout, je vymezen zejména státním územím, státním obyvatelstvem, státní mocí (policie, vojsko) či způsobilostí samostatně vystupovat v právních vztazích. Státy se mohou dělit dle suverenity na svrchované a závislé, podle způsobu vlády na demokratické a nedemokratické, podle hlavy státu na monarchii, teokracii či republiku, podle uspořádání na unitární stát, federaci, konfederaci. Společenství tvořící stát musí dosahovat určité soudržnosti a pocitu sounáležitosti. Jednotícím prvkem může být náboženství, jazyk nebo kultura. Je významné, aby stát vystupoval navenek jednotně. Úsilí každého státu o zajištění vlastní bezpečnosti se zaměřuje na tři hlavní cíle. Prvním je eliminace možných hrozeb, druhým je zajištění vnitřního pořádku a soudržnosti.

A třetím cílem je zajištění spravedlnosti a bezpečnosti občanů. (Eichler, J., 2009). Bezpečnost má také řadu dimenzí, jedná se nejen o bezpečnost vojenskou, ale i politickou, ekonomickou, sociální nebo ekologickou. Bezpečnost každého státu je předurčena některými objektivně danými skutečnostmi, na jejichž povaze nelze nic měnit, je to zejména poloha, terén státu a jeho historie. Vedle toho působí faktory, které už jsou výsledkem aktivního působení státu v rozsáhlé a složité síti mezinárodních bezpečnostních vztahů. Záleží především na bezpečnostní strategii jednotlivých států, která spočívá jak v uzavírání smluv, členství v aliancích a koalicích, tak i v bojové přípravě ozbrojených sil. Bezpečnostní strategie je silně předurčena politikou daného státu (Eichler, J., 2009).

V současnosti neexistuje jediná absolutně přijímaná definice ani konceptuální rámec pro výzkum bezpečnosti. Problémy definice zůstávají jednou z výzev pro bezpečnostní studia a jsou jejich permanentním středem zájmu.

3.1.1 Bezpečnostní hegemon

Pojem hegemon nebo hegemonie vyjadřuje převahu v rozhodování a řešení společenských problémů. Jedná se o vůdčí prvek, který má rozhodující vliv v určité oblasti, v tomto případě v oblasti bezpečnosti. Hegemonie může být uskutečňována různými prostředky zejména, hospodářskými, politickými a vojenskými (Adamová, K., 2001). Hegemon svoje otázky bezpečnosti řeší samostatně, ostatní mocnosti a státy při zajišťování své bezpečnosti musí v první řadě respektovat jeho zájmy. Jedná se o takový stát, který má autoritu a schopnosti určit základní pravidla světové politiky a ovlivnit vůli ostatních států tak, aby tato pravidla ctily. Hegemon má výraznou vojenskou, technologickou i ekonomickou převahu nad ostatními státy, užívá svoji bezkonkurenční moc k vytvoření a prosazování pro něho výhodné podoby světového pořádku. (Krejčí, O., 2010). Bezpečnostní hegemon má obrovskou ozbrojenou sílu jak kapacitou, tak i mobilitou. Uchovává si pokud možno celosvětovou síť vojenských základen, v čemž hrají významnou roli i vysoké výdaje na obranu v porovnání s ostatními mocnostmi.

3.1.2 Unie v oblasti bezpečnostní politiky

Jedná se o státní nebo nadstátní útvar vzniklý ze spojení a sjednocení států obvykle s podobnou geografickou polohou, které formují společnou politiku např. v politické, hospodářské, měnové, zahraniční a bezpečnostní oblasti. Nejzářnějším příkladem je samozřejmě Evropská unie, ale po jejím vzoru byly vytvořeny například Africká unie, Unie jihoamerických národů nebo Severoamerická unie. Unie vystupuje v bezpečnostní politice jednotně, to dává jednotlivým státům daleko větší vliv, než kdyby každý stát sledoval své zájmy zvlášť. Společná rozhodnutí však většinou závisí na souhlasu všech členských zemí (www.europa.eu, 2015).

3.2 Bezpečnost v teoriích mezinárodních vztahů

Otázkami bezpečnosti se zabývají všechny teorie mezinárodních vztahů. Mezi ty nejvýznamnější patří liberalismus a neoliberalismus, realismus a neorealismus, konstruktivismus, kritická teorie a radikální teorie. Každá z těchto teorií zkoumá mezinárodní vztahy z určitého úhlu pohledu, žádná z nich není univerzální a všechny jsou spíše relativní. To znamená, že nelze jasně dokázat pravdivost jedné teorie ani jednoznačně zavrhnout teorii jinou.

3.2.1 Liberálně-idealistický přístup a neoliberalismus

Liberálně-idealistický přístup nahlíží na mezinárodní bezpečnostní vztahy především jako na výsledek bezpečnostní spolupráce mezi státy, které upřednostňují vstřícnost a spolupráci před konflikty a válkami. Podle něj demokratické státy dávají ve vztazích s ostatními demokraciemi přednost míru před válkou, neboť základním zájmem jejich obyvatel je zajištění života a blahobytu, což je protikladem nákladných a zbytečných násilných dobrodružství. K odvrácení hrozby války mezi státy jsou doporučovány metody kolektivní bezpečnost a kontrola zbrojení. (Eichler, J., 2006). Také šíření demokracie podle nich znamená posílení mezinárodní bezpečnosti. Neoliberálové podporují tvrzení, že bezpečnostní hrozby a výzvy globalizovaného světa, zejména pak terorismus, šíření zbraní hromadného ničení a regionální konflikty, nemohou být řešeny v rámci tradičního národního přístupu. Vyžadují totiž rozsáhlou, koordinovanou a institucionalizovanou mezinárodní spolupráci.

Velký význam přikládají taktéž mezinárodním institucím, režimům a multilaterální spolupráci na základě sdílených hodnot, pravidel, zásad a rozhodovacích procedur. Mezinárodní instituce považují za moderátory mezinárodního napětí a zprostředkovatele mezinárodní bezpečnostní spolupráce (Eichler, J., 2004).

3.2.2 Realismus a neorealismus

Realisté vkládají podstatně méně nadějí do mezinárodního společenství a více se zaměřují na sílu jednotlivých států a na jejich vliv na mezinárodní politiku, která je podle nich výsledkem vztahů mezi státy vyznačujícími se vrozeným nesouladem. Za hlavní rys chování států realisté považují trvalé úsilí o naplňování jejich zájmů. Nejvýše jsou postaveny životní zájmy, tedy přežití, zachování územní celistvosti a politická svrchovanost. Velký význam je přisuzován síle a odhodlání ji použít v zájmu dosažení cílů. V mezinárodních bezpečnostních vztazích vzniká anarchický stav a jednotlivé státy na něj reagují přiměřeně své zeměpisné poloze, své velikosti a mocenským schopnostem.

S novými názory přišel neorealismus, který zdůrazňuje, že každý stát prosazuje své vlastní zájmy a to metodami, které sám považuje za nejlepší. V anarchické struktuře mezinárodních vztahů mohou přežít jedině ty státy, které trvale dbají na zajištění své bezpečnosti. Státy spolupracují, pokud nějakou hrozbu vnímají a vyhodnocují jako hrozbu společnou. Když taková hrozba zaniká, oslabuje se i spolupráce. Všechny proudy realistické školy se shodují, že v chování států se projevuje vrozený lidský sklon k získávání moci a k jejímu udržování a posilování. Na mezinárodní bezpečnostní vztahy nahlízejí realisté jako na trvalé soupeření států o moc a o bezpečnost. Za hlavní nástroje k dosahování bezpečnostních zájmů považují ekonomickou a zejména pak vojenskou sílu. Za zvlášť riskantní považuje vojenské intervence v zájmu šíření demokracie a stability (Eichler, J., 2009). Míru podle realistů může být dosaženo pouze za rovnováhy sil, metodami k jejímu dosažení jsou například územní kompenzace vítězům války, vytváření bezpečnostních aliancí, udržování sfér vlivu, intervence nebo diplomatická vyjednávání (Eichler, J., 2006).

3.2.3 Konstruktivismus

Konstruktivismus souhlasí s realisty ve dvou bodech. Za nejdůležitější jednotku mezinárodních vztahů považuje státy, které svoji bezpečnost upevňují egoisticky. Přijímají také tvrzení, že v mezinárodní politice panuje anarchický stav a nesouhlasí s tvrzením, že zde existují pevné a neměnné struktury, dále popírají, že chování států a dalších činitelů bezpečnostní politiky je předem dáno nějakými zákony mechanické povahy (Eichler, J., 2009). Konstruktivisté zastávají názor, že mezinárodní bezpečnostní vztahy jsou závislé na interpretaci aktérů a jsou tedy sociálně konstruovány. Základními prvky konstruktivismu jsou struktury, které státům a bezpečnostním společenstvím dávají možnost, aby zmírňovaly mezinárodní napětí a rozšiřovaly prostor pro neagresivní chování. Druhým prvkem jsou činitelé bezpečnostní politiky (nejčastěji státy) – ti vytvářejí a ovlivňují struktury a nástroje jednání, které jsou alternativou k soupeření a ke sklonům o získání převahy (Eichler, J., 2006).

3.2.4 Kritická teorie

Kritická mezinárodní teorie považuje stávající uspořádání za plně nerovností a nespravedlností globálního rozměru a na tom také zakládá svůj příklon k alternativní vizi světového řádu. Tato teorie klade vedle základní otázky: Co je bezpečnost?, také další dvě otázky: Kdo a před kým je ve stávajícím mezinárodním uspořádání bezpečný? A čí bezpečnost by nás měla zajímat? (Eichler, J., 2009).

3.2.5 Radikální teorie (marxismus a neomarxismus)

Radikální teorie posuzují uspořádání mezinárodních bezpečnostních vztahů jako výsledek historického vývoje. Velký význam přikládají studiu ekonomických a sociálních souvislostí a determinant. Upozorňují především na ekonomické a sociální zdroje bezpečnostních hrozeb vojenského i nevojenského charakteru. Svou kritiku stávajícího uspořádání mezinárodních bezpečnostních vztahů zakládají především na teorii strukturální moci, která se zaměřuje na čtyři základní struktury: bezpečnost, znalosti, výrobu a finance (Eichler, J., 2006).

3.3 Zahraňiční a bezpečnostní politika

3.3.1 Zahraňiční politika

Zahraňiční politika bývá označována jako činnost státu zaměřená na zajišťování co nejpříznivějších vnějších podmínek jeho existence. Jsou v ní obsaženy zásady, cíle a úkoly činnosti státu v oblasti mezinárodních vztahů taktéž jako prostředky a metody její realizace. K nejvýznamnějším oblastem patří politicko-diplomatická, zahraňičně-ekonomická, vědeckotechnická, kulturní a vojensko-politická oblast. Je pokračováním vnitřní politiky navenek a je jí určována (Zbořil, F., 2010). Zahraňiční politika je státní strategií s vlastními zájmy zaměřující se na dosažení svých cílů na územích mimo své vlastní teritorium. K dosažení cílů existují strategie měkká a tvrdá moc, měkká moc využívá k dosažení cílů mírných prostředků, jakými jsou např. diplomacie nebo kulturní a obchodní přitažlivost. Tvrdá moc může být tvořena vojenskými a ekonomickými faktory. Aktéři zahraňiční politiky jsou obvykle rozděleni do dvou kategorií: státní a nestátní aktéři. První kategorie zahrnuje státy, zatímco druhá sestává z Mezinárodních nevládních organizací, Mezinárodních vládních organizací, ekonomických subjektů a médií (Blížkovský, P., 2013).

Sféry vlivu

V mezinárodní politice znamená tento pojem především kontrolu nad cizím územím, může se jednat o politickou kontrolu, kterou ostatní národy mohou, ale také nemusí uznávat. Jinou formou jsou právní dohody mezi státy týkající se zdržení zásahů do svých sfér vlivu. V extrémních případech se ovládané území může stát dokonce satelitním státem či kolonií dominantního státu. Prohlášení sfér vlivu je schopno vnést do daných oblastí řád, ale také přispět ke konfliktům, zejména když se střetávají sféry vlivu dvou mocností nebo když sekundární státy odmítají podřízenost. Systém sfér vlivu, ve kterém mocné národy zasahují do vnitřních záležitostí jiných zemí, pokračuje i v současnosti.

3.3.2 Bezpečnostní politika

Bezpečnostní politika je primárně záležitostí státníků a politiků. Jedná se o politickou koncepci, která představuje soubor státních opatření směřujících k zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti státu. Zahrnuje tedy jak ochranu státu před vnějším napadením, tak i ochranu bezpečnosti občanů uvnitř státu včetně jejich práv. Podle Franka Libora (2002) je bezpečnostní politika nejobecnější a vrcholný program státu nebo uskupení států v oblasti obhajoby a obrany národních zájmů. Je obvykle stanovena na základě definice národních zájmů, analýzy bezpečnostního prostředí a klasifikace hrozeb a rizik a mezinárodních závazků. Deklaruje jakým způsobem a při použití jakých prostředků hodlá aktér hájit své zájmy. Bezpečnostní politika je nejvyšším typem strategie státu, která je integrujícím prvkem zahraniční a vnitřní politiky, včetně obrany státu. Definování bezpečnostní politiky státu je do značné míry závislé na politických, ekonomických, geografických a dalších faktorech, které bezprostředně ovlivňují tvorbu státních dokumentů v oblasti bezpečnosti. Mezi další faktory lze zařadit mezinárodní postavení, hospodářskou a vojenskou sílu, včetně nevojenských prostředků, mezi které patří diplomacie a ekonomické nástroje. Činitelé bezpečnostní politiky jsou jak hlavy států, političtí vůdci, vlády, tak i nátlakové skupiny a lobbisté.

3.4 Bezpečnostní spolupráce

Bezpečnostní spolupráce je souhrnem vztahů mezi státy, které mají rozdílné bezpečnostní zájmy a rozdílné základní rysy bezpečnostní politiky. Za prvotní veličinu se nepovažují bezpečnostní zájmy států, ale mezinárodní mír. Tento cíl je primární a měla by se mu přizpůsobovat bezpečnostní strategie každého státu (Eichler, J., 2009). Státy realizující bezpečnostní spolupráci mohou mít historickou zkušenost s ozbrojenými konflikty mezi sebou, nebo jistou mírou vzniku budoucího konfliktu. Tím se zásadně odlišuje od aliance, ve které se sdružují státy se stejnými bezpečnostními zájmy a se stejnými základními rysy bezpečnostní politiky. Naproti tomu v rámci bezpečnostní spolupráce je vždy určitá nejistota pokud jde o zájmy druhé strany. Mezi státy panuje jistá míra podezřívavosti při vyhodnocování, zda jsou opatření druhého aktéra bezpečnostní spolupráce čistě obranná nebo mají skrytý útočný

charakter. Nejtěžší je bezpečnostní spolupráce mezi nedemokratickými a demokratickými státy, zejména pak mezi nedemokratickými státy navzájem. Nedemokratické a hlavně diktátorské státy totiž nedoceňují význam takových hodnot, jako je lidský život nebo svoboda volby. Naopak bezpečnostní spolupráce mezi demokratickými státy s sebou nenese žádné zásadní problémy. Obecně je známo, že čím více je demokracie, tím lepší je bezpečnostní spolupráce. Bezpečnostní spolupráce je předmětem dlouhodobého zájmu všech hlavních teoretických koncepcí mezinárodních vztahů. (Eichler, J., 2006).

3.5 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP, Gross Domestic Product - GDP) se používá pro stanovení výkonnosti ekonomiky. Vyjadřuje v peněžních jednotkách celkový objem produkce statků a služeb vytvořených v určitém období (obvykle jeden rok) na určitém území. Jedná se o součet peněžní hodnoty spotřeby, investic, vládních nákupů a čistých vývozů. Měření HDP je založeno na systému národních účtů. To také umožňuje kromě analýzy i mezinárodní srovnávání jednotlivých zemí (finance.cz, 2015). Růst (pokles) HDP ve stálých cenách charakterizuje, o kolik % reálně stoupl (klesl) hrubý domácí produkt ve sledovaném čtvrtletí roku proti stejnému období roku předchozího. HDP není vyjádřením bohatství dané společnosti. Vyjadřuje pouze přírůstek tohoto bohatství za dané období, v jehož rámci se domácí produkt měří. Změna HDP tedy představuje zrychlení růstu našeho bohatství.

Ukazatel HDP na obyvatele se používá při mezinárodním srovnávání vyspělosti ekonomik, používá jej například i Evropská unie při rozdělování příspěvků z evropských fondů. Rozdělování probíhá tak, že zemím, v nichž je HDP na obyvatele vyšší, náleží nižší příspěvky z evropských fondů, a naopak (mesec.cz, 2015).

4 Analytická část

Následující část se zabývá analýzou Ruska, Číny a Evropské unie v několika oblastech. Vývojem hrubého domácího produktu, dále jen (HDP), vojenských rozpočtů, vojenských schopností, zahraničních a bezpečnostních politik, vzájemných vztahů a spolupráce.

4.1 Obecná charakteristika

4.1.1 Ruská federace

Ruská federace je země s obrovským potenciálem hlavně vzhledem ke své rozloze, která činí 17 075 400 km² a počtu obyvatel pohybujícím se okolo 143,666 miliónů, je největším státem světa a zároveň nejlidnatější zemí Evropy. Ruské hranice mají délku 22 408 km, pobřežní délka je 37 653 km. Hraničí se čtrnácti státy, nejdelší hranici sdílí s Kazachstánem a Čínou. Rusko si uchovalo suverenitu a teritoriální integritu a vytvořilo předpoklady pro spolehlivé odvrácení vnitřních i vnějších hrozeb národní bezpečnosti. Hlavními sférami zájmu jsou především dva geografické směry a to Západ a tzv. blízké zahraničí. V rámci interakce se Západem jsou pro Rusko prvořadým objektem zájmu Spojené státy americké, vzhledem k tomu, že jsou dosud jedinou supervelmocí, Moskva se s Washingtonem musí často potýkat. Druhým nejdůležitějším aktérem západu je pro Rusko Evropa. Proudí tam velká část ruského exportu a evropské státy jsou významným zdrojem investic a technologií. Důležitá je vzájemná role v bezpečnostně-politických otázkách, především v otázce prostoru společného sousedství. Soustřeďuje se na posilování bilaterálních vztahů hlavně s Německem, Francií, Itálií, Řeckem a Kyprem. Dalším zásadním směrem, kterým se Rusko orientuje, je oblast post-sovětského prostoru, Střední Asie a Sibiř (Karásková I. a kol., 2011).

4.1.2 Čínská lidová republika

Čínská lidová republika (ČLR) je čtvrtou největší zemí světa z hlediska své rozlohy (9 596 961 km²) a také nejlidnatější zemí světa s počtem obyvatel 1,363 mld. Čínské pevninské hranice mají celkovou délku 22 457 km, pobřežní hranice má 14 500 km.

Čína sousedí se čtrnácti státy, nejdlejší hranici uzavírá s Mongolskem a Ruskem. Prioritou čínských zájmů je tichooceánská oblast a sousední státy, se kterými navazuje tzv. přátelské kooperativní vztahy, do těchto oblastí spadají Filipíny, Vietnam, Malajsie, Barma, Mongolsko, Austrálie, ale jedná se i o země vzdálenější jako je Turecko, Alžír či Maroko. Čína navázala strategické partnerství se státy Evropy, dost se soustřeďuje na vztahy s Francií, kterou vnímá jako protiváhu proamericky laděných zemí EU. Na Blízkém východě a v Africe mají pro Čínu geopolitický význam Írán, Egypt a Jihoafrická republika. Zvláštní pozornost je věnována vztahům se Spojenými státy americkými, ale Čína bere v úvahu i hrozbu jejich pronikání do Asie, kterou považuje za svou sféru vlivu (Karásková I. a kol., 2011).

4.1.3 Evropská unie

Evropská unie je ojedinělé hospodářské a politické společenství 28 evropských zemí, jejichž území tvoří dohromady velkou část evropského kontinentu. Pevninské hranice Evropské unie mají délku 13 271 km, pobřežní hranice zabírá 65 992 m. Nejdlejší hranici má EU s Ruskem (2 435 km). V roce 1993 vznikla na základě Maastrichtské smlouvy Evropská unie, která z čistě hospodářsky orientované spolupráce rozšiřuje obzory i v oblastech politických od rozvojové pomoci až po ochranu životního prostředí. Jednotný vnitřní trh umožňuje volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. Veškerá činnost EU se odvíjí od smluv, se kterými všechny státy vyslovily souhlas (www.europa.eu, 2014). Členské státy se usnesly na prosazování společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), čímž se EU vydala od pouhé hospodářské organizace k úloze významného aktéra na poli mezinárodní politiky a bezpečnosti, prosazující společná stanoviska a zájmy členských zemí (Eichler, J., 2006).

4.2 Vojenská síla Ruska, Číny, Evropské unie

Podle posledních údajů mají poměrně výrazné výdaje na obranu jak Čína (188 mld. USD), tak Rusko (88 mld. USD) a v celkovém shrnutí i Evropská unie (209,9 mld. USD), jak lze vidět v tabulce číslo 1. Právě tyto státy jsou velmi důležitými aktéry v otázce bezpečnostní politiky. Nicméně nejvýraznější roli hrají Spojené státy americké, jejichž výdaje významně přesahují výdaje ostatních zemí.

Tab. 1 Výdaje na armádu, pořadí zemí (mld. dolarů)

	Země	2013
1.	USA	640
2.	EU	209,9 (2012)
3.	Čína	188
4.	Rusko	88
5.	Saudská Arábie	67

Zdroj: SIPRI Military Expenditure Database, 2014

4.2.1 Ruská armáda

Koncem první dekády 21. století se podařilo překonat dlouhé období (10-15 let) po rozpadu Sovětského svazu, kdy měly ozbrojené síly v důsledku omezených ekonomických zdrojů jen malou bojeschopnost. Tento trend jen potvrzuje zvyšující se počet a rozsah vojenských cvičení. Ruské ozbrojené síly prošly velkým množstvím transformačních kroků. Klíčovými prvky reformy bylo například snížení ozbrojené síly k jednomu milionu k roku 2012, snížení počtu úředníků, restrukturalizace vojenského velení a zavedení civilní logistiky (Gayday A., 2011). Byla zahájena dlouhodobě koncipovaná technologická modernizace ozbrojených sil, v rámci které jsou do výzbroje zaváděny nové typy zbraní. Hlavní typy zbraní jsou modernizované balistické rakety, systémy protivzdušné raketové obrany, stíhací bombardéry, tanky a dochází i k přezbrojení všech šesti jaderných ponorek.

Výdaje na obranu

Rozvoj a modernizace ozbrojených sil Ruské federace je podpořena i stabilně rostoucím vojenským rozpočtem. Tento rozpočet má pomoci naplňovat klíčové priority ruské armády, což jsou rozvoj strategických odstrašujících sil, vytvoření sil rychlé reakce a zvyšování úrovně bojového výcviku. Podíl ruských armádních výdajů na HDP se pohyboval od roku 2002 mezi 4,1 %, v roce 2004 3,5 %, podobný podíl byl tvořen i v následujících letech. V roce ekonomické krize 2008 byl tento podíl 3,3 %, naopak v roce 2009 už 4,1 %. V roce 2011 se podíl opět snížil na 3,8 %, a v roce 2013 už byl tvořen 4,1 % HDP. Konkrétní výdaje vyjádřené v hodnotách amerických dolarů (USD) se ve většině statistik liší, databáze SIPRI udává, že roku 2002 se pohybovaly ruské

výdaje na hodnotě 37,3 mld. USD, od roku 2004 začaly růst až do roku 2010, kdy mírně poklesly, jak vyplývá z grafu 1 níže. Od roku 2012 byl zaznamenán výrazný nárůst na 81 mld. USD, který pokračuje i nadále.

Ruské vojsko se dostává do půlky modernizačního programu, který je plánován do roku 2020. V této době by mělo mít ze sedmdesáti procent novou či vylepšenou výzbroj. Prezident Putin to považuje za svou prioritu a je ochoten zbrojení finančně upřednostnit před jinými sférami. Během této dekády má být do modernizace obrany vloženo na 700 mld. dolarů což je třetí největší rozpočet na světě za USA a Čínou a v následujících letech se má stále zvyšovat. Velké úsilí Rusko vynakládá na udržení tradiční trhů a na získávání nových trhů zbrojního průmyslu – jde zejména o jihovýchodní Asii (Čína, Vietnam, Malajsie, Jižní Korea) a arabské země, zejména Sýrie (Bílý, M., 2014).

Struktura armády

Ruská armáda je rozdělena do tří složek: pozemní síly, námořnictvo a letectvo, dále jsou k dispozici další tři nezávislé složky: strategické raketové síly, letectvo obranných sil a výsadkové vojsko (The World Factbook, 2014). Pozemní síly jsou nejpočetnější složkou ruských ozbrojených sil, hlavními úkoly v době míru jsou především zlepšení bojové a mobilizační připravenosti, účast v mírových operacích pod vedením Rady bezpečnosti OSN a pomoc při technologických a přírodních katastrofách. V době hrozby se zaměřují na přípravu zbraní a vojenského vybavení pro bojové použití, pokrytí státních hranic Ruska nebo na přípravu prvních obranných operací. V období války jsou záměry například plnění úkolů v souladu s plánem ozbrojených sil a lokalizace a potlačení možných vojenských konfliktů. Vzdušné síly jsou určeny k odražení agrese v leteckém prostoru, k ochraně před leteckými útoky, zničení nepřátelských objektů a poskytnutí bojových jednotek jiným armádám. Zahrnují letectvo, protiletadlové rakety, radiotechnické vojsko, speciální síly (průzkum, signální komunikace, chemická a biologická obrana), lékařské a jiné organizace. Pravomocí ruského námořnictva je atakování nepřátelských námořních sil na moři a na základnách, podpora pozemních sil během operací atd. Strategické raketové síly jsou určeny k jadernému odstrašování případné agrese. Letecká obrana má za úkol sledovat

kosmické objekty a identifikovat potenciální hrozby, dále uvádění kosmických lodí do startu, ovládání družicového systému. Vzdušné výsadkové vojsko je jedním z nejdůležitějších prvků ruské armády, jelikož je určeno k operativnímu nasazení (Ministry Of Defence of the Russian Federation, 2014).

Počty

Armádu Ruska tvoří v současnosti přibližně jeden milion mužů ve zbrani, čímž se řadí k početně nejsilnějším armádám dnešního světa. Ruská armáda má 15 500 tanků, cca 28 000 obrněných vozidel, 5 990 samohybných děl, 3 781 raketometů, celkem 3 082 letadel z toho 736 bojových letounů, 730 dopravních letadel a 973 vrtulníků (globalfirepower.com, 2014).

4.2.2 Čínská armáda

Čína v současné době upevňuje své velmocenské postavení rozvojem ozbrojených sil, dále klade velký důraz na spolupráci s rozvinutými zeměmi a čerpá z jejich zkušeností v obranném průmyslu. Zvyšuje také vzájemnou spolupráci s rozvojovými zeměmi a zabývá se výzkumem ve společných projektech. Při exportu vojenského materiálu se drží zásad, že by neměl sloužit k porušení míru, bezpečnosti a stability v daném regionu. Dále provádí aktivní spolupráci s ostatními zeměmi, s to hlavně v oblastech hi-tech průmyslu, který kombinuje vojenské i civilní potřeby například oblast vesmírných technologií.

Výdaje na obranu

Čína na základě svého ekonomického růstu, začala od roku 1998 zvyšovat své výdaje na obranu. Během období 1998–2007 byl průměrný roční nárůst výdajů na obranu 15,9 %. Podíl armádních výdajů z HDP se od roku 2002 pohyboval na poměrně konstantní hodnotě mezi 2–2,2 %. V této souvislosti je nutné brát v úvahu rostoucí HDP v daném období, z čehož vyplývá, že rostly i armádní výdaje. Podle webu mod.gov.cn (2014) se podíl čínských výdajů na obranu z HDP pohybuje v současnosti na 1,38 %. Zatímco v roce 2002 byly čínské armádní výdaje podle SIPRI okolo 52,8 mld. USD.

V roce 2004 vzrostly na 63,6 mld. USD, podobný vývoj probíhal i v následujících letech, v roce 2013 činily čínské armádní výdaje 188,46 mld. USD. Peníze byly směřovány především na zlepšení životních a pracovních podmínek servisních pracovníků, dále na větší informovanost a mechanizaci armádních složek. Čínské výdaje nejsou podle webu globalsecurity.org transparentní. Rozpočet nezahrnuje velké kategorie výdajů jako výdaje na strategické síly, výzkum a vývoj apod. Výdaje na čínskou obranu zahrnují především náklady na zaměstnance (odměňování, oblečení, jídlo), náklady na vojenská cvičení, provozní náklady, dopravu, skladování, ale také výdaje spojené se zabezpečováním důchodů a dalších sociálních zabezpečení.

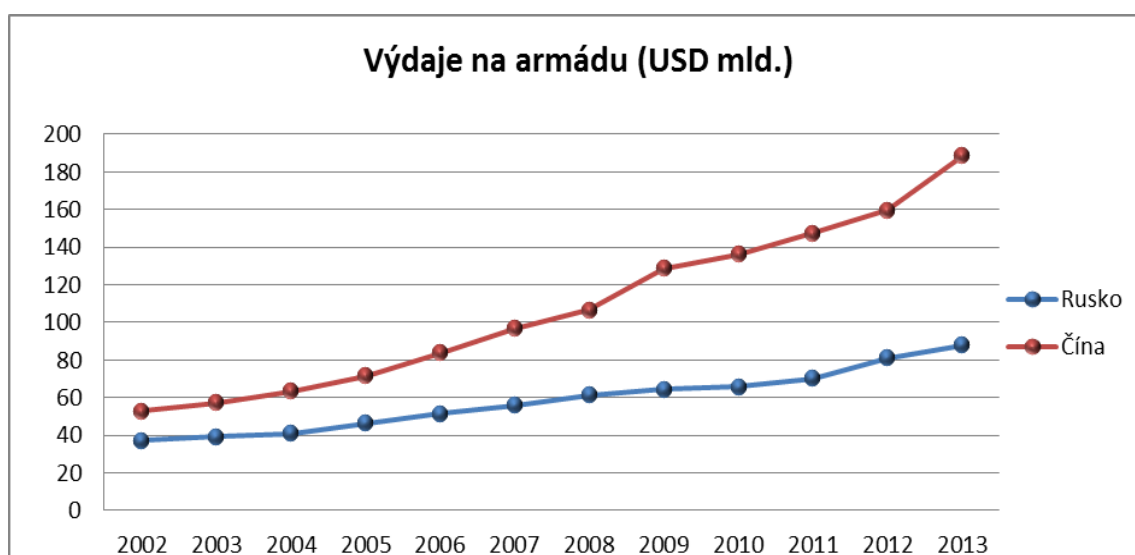
Struktura armády

Vojenská síla současné Číny vyniká především z hlediska kvantitativního, nicméně z hlediska kvalitativního značně zaostává jak za USA, tak i za evropskými státy. Ozbrojené síly Čínské lidové republiky se skládají z Čínské lidové osvobozené armády (PLA) jak aktivní, tak rezervní zálohy. Dále z Čínské lidové ozbrojené policejní síly (APF). Aktivní složky Čínské osvobozené armády se zaměřují na plnění obranných vojenských operací, patří mezi stálou vojenskou sílu v zemi a v případě potřeby pomáhají udržovat společenský řád. Ozbrojené síly Čínské lidové republiky se skládají z armády, námořnictva a letectva (nezávislá složka) a dělostřelecké síly (mod.gov.cn, 2015).

Počty

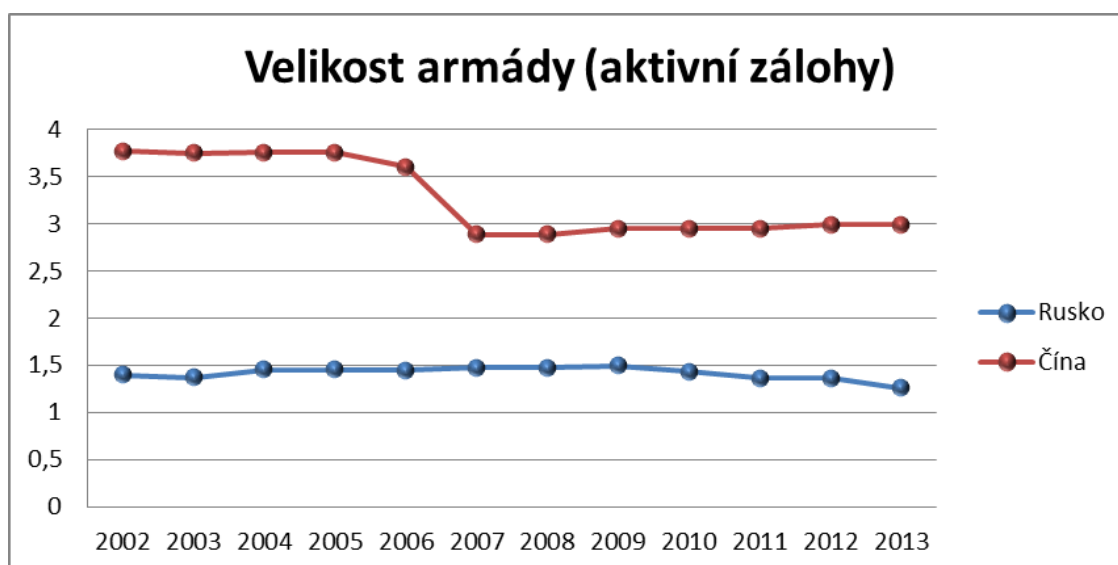
ČLR má nejpočetnější armádu dnešního světa, je to téměř dva a půl milionu vojáků plus půl milionové zálohy. Největší podíl 1 700 000 připadá na pozemní vojsko, čtvrt milionu pak na vojenské námořnictvo a 400 000 na vzdušné síly (Eichler, J., 2006). Do budoucna je plánováno snižování, přičemž za ušetřené prostředky je v plánu zdokonalit vybavení a výcvik. Čínské pozemní síly vlastní cca 9150 tanků, 4788 obrněných vozidel, 1710 samohybných děl, 1770 raketometů. Letectvo disponuje 2788 letadly, 1170 bojovými letadly, 762 transportéry, 380 tréninkovými letadly a 856 vrtulníky (globalfirepower.com, 2014).

Níže jsou uvedeny dva grafy. Graf 1 zobrazuje srovnání ruských a čínských armádních výdajů vyjádřených v miliardách dolarů. Ruské výdaje na obranu sice vzrostly, ale v porovnání s Čínou nebyl tento nárůst tak markantní. V roce 2002 činily ruské výdaje na obranu 37,3 mld. dolarů, zatímco výdaje Číny byly 52,83 mld. dolarů. Roku 2013 byly ruské armádní výdaje 87,84 mld. dolarů a čínské 188,46 mld. dolarů. Graf 2 porovnává velikost ruské a čínské armády (aktivní zálohy) v milionech. Ruské aktivní zálohy čítaly roku 2002 přibližně 1,4 milionu osob, čínské aktivní zálohy přibližně 3,8 milionu. V roce se aktivní zálohy Ruska pohybovaly okolo 1,26 milionu osob, naopak čínské vojsko tvořilo téměř 3 milionu osob.

Graf 1: Výdaje na armádu Ruska a Číny (mld. dolarů)

Zdroj: data.worldbank.org (2015), vlastní zpracování

Graf 2: Velikost aktivních záloh Ruska a Číny (mil.)

Zdroj: data.worldbank.org (2015), vlastní zpracování

4.2.3 Armáda Evropské unie

Jelikož je Evropská unie ojedinělým uskupením 28 států, které sdružuje jak jedny z nejvyspělejších ekonomik, tak i ty slabší, je poměrně složité charakterizovat její armádu jako celek. Tudíž ztrácí význam i jakákoliv generalizace struktury a počtů vojenské síly Evropské unie, vzhledem k odlišnostem mezi jednotlivými státy a také omezeností celkových shrnujících dat. Proto jsem se v této části zaměřila spíše na společné bezpečnostní programy, kterými jsou jednotlivé státy sdružovány.

Od počátku 21. století sílí důraz na integraci a na budování celoevropské průmyslové a technologické základny obrany, došlo k vytvoření důležitých institucí a rozvíjejí se společné programy. Jedním z nich je program OCCAR (Organisation Conjointe de Cooperation en matiere d'Armement), který byl založen z iniciativy ministrů obrany Francie, Německa, Velké Británie a Itálie s cílem zdokonalovat spolupráci při vyzbrojování. Na tyto zakládající země připadá 80 % evropské zbrojní výroby a 90 % výdajů na vědu a výzkum. Francie a Velká Británie disponují jadernými zbraněmi, což je staví do velmi dominantního postavení. OCCAR je otevřen pro všechny evropské země, které se chtějí zapojit do jeho činnosti. Dalšími členy se staly Belgie a Španělsko. Jinou úrovní spolupráce je Evropská obranná agentura (European Defence Agency,

EDA), ta byla založena rozhodnutím Rady ministrů z roku 2004. Jejím hlavním posláním je zlepšovat evropské obranné schopnosti v oblasti krizového managementu a rozvíjet evropskou bezpečnostní a obrannou politiku. Hlavními dlouhodobými cíli EDA je harmonizace potřeb a požadavků členských zemí v oblasti obrany. Výchozím krokem na této cestě je překonávání dosud převládajícího odděleného vývoje vyzbrojovacích programů členských zemí. Navazujícím krokem je postupný přechod ke společnému stanovení priorit na poli vojenských schopností a cest vedoucích k jejich dosahování. Cílovým stavem je dosažení schopnosti řešit úkoly vyzbrojování na skutečně celoevropské úrovni a sladovat stávající programy. Členské země EDA vycházejí ze skutečnosti, že v případě sladěného postupu může být vývoj a výroba nových zbraňových systémů levnější, než když jednotlivé státy odděleně udržují nebo modernizují svoji stávající výzbroj (Eichler, J., 2006).

Výdaje na obranu

Také armádní výdaje Evropské unie je velmi složité vyhledat a jednotlivé databáze se liší, hlavním z faktorů je samozřejmě velké množství zemí, jejichž údaje musí být zahrnuty. Statistiky European Defence Agency nezahrnují Chorvatsko, které přistoupilo v roce 2013 a také Dánsko, které není členem EDA. Nicméně z této statistiky vyplývá, že celkové výdaje na obranu stále klesají, v roce 2012 činily 189,6 mld. eur (cca 209,9 mld. USD). Což představuje přibližně 1,5 % z celkového HDP a 3,04 % z celkových vládních výdajů. Tyto výdaje jsou nejnižší od roku 2006. V roce 2006 byly výdaje na armádu 216 mld. euro (239 mld. USD), v roce 2008 to již bylo 211 mld. euro (233,6 mld. USD) a o dva roky později už pouze 201 mld. euro (222,5 mld. USD). V období 2006–2011 klesly celkové výdaje o 21 mld. euro, což je téměř o 10 % a v letech 2011–2012 o další 3 %. Snížily se personální náklady, které přesto nadále tvoří více než 50 % z celkových výdajů. Také se snížily výdaje na provoz a údržbu, které tvoří 23,7 % z celkových výdajů. Nejvýraznější pokles od roku 2006 zažily výdaje na výzkum a vývoj, které poklesly o 38 % a tvoří 2,5 % z celkových výdajů. Snižoval se také počet vojenského personálu o 6,3 %, naopak došlo ke zvýšení počtu civilního personálu od roku 2006 o 12,8 %. Evropské vojenské výdaje plynou především na společné projekty a společné zakázky.

4.3 Zahraniční a bezpečnostní politika

4.3.1 Zahraniční a bezpečnostní politika Ruské federace

Jak uvádí Filip Oudes (2012) je možné sledovat čtyři základní charakteristiky, které mají zásadní vliv na vývoj a tvorbu ruské bezpečnostní a zahraniční politiky. První tradiční charakteristikou ruského myšlení je tzv. „strach z cizího“, jedná se o pocit obklopení nepřáteli a obavy z invaze cizích vojsk na ruské území. Z tohoto důvodu se Rusko velmi detailně zabývá hrozbami, které by mohly přijít ze zahraničí. Druhou charakteristikou je neustálá touha Ruska po bezpečí, což se projevuje především tvorbou mezinárodních paktů a vstupem do různých aliancí např. Šanghajská organizace spolupráce. Třetí z charakteristik je tzv. „pocit nadřazenosti“, to se odráží v častých prohlášeních o velmocenském postavení a v asertivním chování například v Radě bezpečnosti OSN. Poslední charakteristikou je fakt, že Rusko nemá zakotvené demokratické tradice. Tyto základní znaky lze nalézt ve vztazích se všemi významnými světovými velmocemi a vychází z nich řada strategických dokumentů Ruska.

Zahraniční politika

Zahraniční politika Ruska se řídí primárně Konceptem zahraniční politiky Ruské federace, který byl 12. února 2013 podepsán prezidentem Vladimírem Putinem. Ruská zahraniční politika klade důraz na zajištění bezpečnosti země, uchování a upevňování její suverenity a územní celistvosti. Dále na vytvoření příznivých vnějších podmínek pro stabilní a dynamický růst ruské ekonomiky a technologickou modernizaci. Prosazuje politiku všestranného upevňování mezinárodního míru a svrchovanost mezinárodního práva. Rovněž klade důraz na rovnoprávné vztahy mezi státy a nezasahování do vnitřních záležitostí států. Rusko si plně uvědomuje svoji zvláštní odpovědnost za zachování bezpečnosti ve světě jak na globální, tak i na regionální úrovni a je připraveno ke spolupráci se všemi zainteresovanými státy v zájmu řešení společných úkolů. Usiluje o posílení vlivu na mezinárodní scéně a o politicko-diplomatické urovnání regionálních konfliktů. Zaujímá radikální postoj vůči extremismu, neonacismu a jiným formám rasové diskriminace. Důležitým směrem zahraniční politiky Ruské federace je seznámení široké veřejnosti se svými stanovisky

k hlavním mezinárodním problémům a usilování o to, aby byla ve světě vnímána objektivně. Také je zřejmý jistý vzdor nadvládě Západu, konkrétně hegemonii Spojených států amerických. Prostředkem k narušení této hegemonie by měla být spolupráce postavená zejména na vojenských a ekonomických vztazích. Právě z tohoto důvodu udržuje Ruská federace určité vazby s tzv. potenciálními velmocemi Čínou, Brazílií a Indií, také významně podporuje poslední dvě zmíněné země, aby se staly stálými členy Rady bezpečnosti OSN. Avšak vztahy se Západem zejména s USA a klíčovými státy EU jsou pro Rusko nesmírně důležité. Také navazuje těsné vazby se státy, které oponují politice USA jako je Írán nebo Venezuela. Z hlediska vývoje v posledních letech lze konstatovat, že současná ruská zahraniční politika na rozdíl od 90. let minulého století prosazuje své zájmy mnohem sebevědoměji.

Sféry vlivu

Zásadní oblastí, na kterou je Rusko orientováno, je postsovětský prostor. Jak uvádí Karásková I., a kol. (2011), státy bývalého sovětského svazu jsou Ruskem vnímány jako zóna jeho hlavních zájmů, viz příloha A. K čemuž nasvědčují i silné reakce Ruska vůči pronikání vnějších aktérů do regionu a to zejména Spojených států a dalších zemí Severoatlantické aliance. Rusko se snaží využívat vliv v této oblasti k posílení svého geopolitického postavení, upevňování svého vlivu buduje prostřednictvím bilaterálních smluv s jednotlivými státy. Ruské zaměření na oblast střední a východní Asie je spíše určitým protestním směrem, kterým hrozí Západu, že zde přesune své zájmy. V porovnání s dynamicky rozvíjejícími se ekonomikami je pro Rusko poměrně obtížné vytvořit nové geopolitické centrum v Asii. Svůj vliv ve Střední Asii vidí spíše v oblasti spolupráce než na konfrontační úrovni.

Bezpečnostní politika

Podle Bílé knihy obrany z roku 2003 došlo ke strategické změně, kdy se bezpečnost netýká pouze otázek války a míru, ale důraz je kladen především na ekonomické, politické, etnické, demografické a další problémy, avšak význam vojenské síly se nezmenšil. Hlavními národními zájmy Ruska v tomto období bylo udržení sociálně-politické stability a růst role vojenské síly při zajišťování politických a hospodářských

zájmů. Za nejdůležitější hrozby Rusko považuje nasazení zahraničních vojsk na územích nových členských států Severoatlantické aliance (NATO) a zemí, které o členství aspirují. Dále je zmiňován problém vměšování se do vnitřních záležitostí Ruska, demonstrace síly v blízkosti ruských hranic a rozšiřování vojenských bloků. Vojenské doktríny po roce 2003-2008 vycházejí obzvláště ze změn, ke kterým došlo po teroristickém útoku v Moskevském divadle v roce 2002. Změny byly zaměřeny hlavně na schopnosti, jak dosáhnout ochrany státu. Dílčími zájmy byla ochrana energetických zdrojů a infrastruktury. V této souvislosti se mezi nejvýznamnější hrozby bezpečnosti řadí organizovaný zločin, obchod s drogami a se zbraněmi, nelegální imigrace, separatismus, extremismus a terorismus, dále byla zmíněna myšlenka hrozby americké touhy po globálním vůdcovství a zisku podpory v ruské sféře vlivu. Vojenská doktrína z roku 2010 zdůrazňuje důležitost rozšiřování okruhu partnerských států na základě společného posilování mezinárodní bezpečnosti. Nejvýznamnějšími hrozbami jsou pro Rusko v tomto období pokusy o destabilizaci jednotlivých zemí a regionů, obsazování cizích vojsk na území sousedících s Ruskem a přítomnost konfliktu v těchto oblastech (Blank, 2011). Z Bílé knihy obrany 2012 vyplývá, že dochází k vyostřování rusko-amerických vztahů příkladem je neúčast ruského prezidenta na summitu G8 v Camp Davidu, dále americké plány výstavby systému protiraketové obrany ve střední Evropě a v neposlední řadě jsou známy neshody ohledně stupňujícího se násilí v Sýrii. V ruské bezpečnostní politice současnosti se odráží především anexe Krymu a angažovanost ve vojenském konfliktu na Ukrajině od čehož se odvíjí i dosud nejvyhrocenější vztahy Ruska se Západem. To se projevuje hlavně obchodními a personálními sankcemi, pozastavením spolupráce a komunikace na různých úrovních. Podstatou této krize je ztráta důvěry ze strany Západu, ale také ztráta důvěry ze strany Ruska jakožto reakce na dlouhodobé přehlížení ruských zájmů a vnucování vůle Západu. S ohledem na tuto krizi se očekává změna ruských aktivit v mezinárodních organizacích, v současné době je omezeno ruské členství v G8, OECD zastavila přístupová jednání s Ruskem a EU pozastavila vízový dialog. Předpokládá se, že Rusko bude usilovat o obnovení své pozice coby světové velmoci a hlavního arbitra v postsovětském prostoru, bude hájit své zájmy bez ohledu na postoj světového společenství. Dále bude aktivně rozvíjet své

aktivity v euroasijské oblasti, zejména vytváření Eurasijské ekonomické unie a Celní unie a posilovat spolupráci v uskupení BRICS (businessinfo.cz, 2014).

4.3.2 Zahraniční a bezpečnostní politika Číny

V bezpečnostně-politickém uvažování dnešní Číny se odrážejí dvě základní tendence: nárůst síly a sebevědomí a stále výraznější zapojení do globální ekonomiky. Nárůst síly a sebevědomí vychází jak z dlouhodobých skutečností (zeměpisná dimenze, demografická síla), tak i z nových prvků (trvalý ekonomický růst, osvojování nových technologií, dobývání nových trhů, modernizace armády díky spolupráci s Ruskem, i vlastní vývoj moderních vojenských technologií). Výsledkem zapojování Číny do globální ekonomiky je mnoho pozitiv. Není vystavena vážné vnější bezprostřední hrozbě, došlo ke zlepšení vztahů jak s Ruskem, tak s USA, nepředstavuje tedy zdroj možných bezpečnostních dilemat v globálním měřítku. Má strategický zájem, aby dále prohlubovala integraci do světové ekonomiky, nezastírá svou závislost na zahraničních investicích a na dovozu moderních technologií (Eichler, J., 2006). Čína se aktivně zapojuje do boje proti terorismu, a navzdory rychlému ekonomickému růstu se potýká s řadou vnitřních problémů (přelidnění, regionalismus, ekonomické reformy, etnické menšiny, sociální nestabilita, boj s korupcí, ochrana životního prostředí). V případě války by Čína byla zranitelná především kvůli velké koncentraci obyvatelstva ve velkých městech a nevyhovující infrastruktuře, slabinou je také nedostatečná vnitřní soudržnost (Yang, J., 2010).

Zahraniční politika

Čína není členem žádné vojenské aliance a prosazuje nezávislou mírovou diplomatickou politiku, jejímž cílem je ochránit státní nezávislost, suverenitu a územní celistvost, prosazování hospodářského rozvoje, udržování a podpora sociální stability. Čína dále usiluje o vybudování dobrého mezinárodního prostředí pro reformy a modernizaci. Její vliv na vytváření mezinárodního prostředí, a to i v rámci pětice stálých členů RB OSN, je stále výraznější. Čínská zahraniční politika se zabývá podporou společného rozvoje a míru. Čína prosazuje nezávislý princip, nebude tvořit aliance s velkými zeměmi ani organizacemi a vyhýbá se formování vojenských bloků. Staví se

proti hegemonismu a chrání světový mír, spor by podle ní měl být vyřešen mírovým jednáním bez použití vojenských prostředků, odsuzuje zasahování do vnitřních záležitostí jiné země pod jeho záminkou. Usiluje o založení rovnoprávného a racionálního pořádku mezinárodních společenství. Čína prosazuje politiku otevírání se a je ochotna spolupracovat v oblastech obchodu, ekonomiky, vědy či kultury. Z dob koloniální nadvlády si Čína nese určitou míru patriotismu hraničícím s nacionalismem. ČLR má nezpochybnitelný zájem stát se nejdůležitějším činitelem vývoje v oblasti Asie, což se projevuje konkurencí s Indií či Japonskem a snahami omezit vliv USA v regionu.

Sféry vlivu

Čína jakožto dynamicky rozvíjející se mocnost, má také stále rostoucí vliv nejen ve svých příhraničních oblastech, ale také ve světě následkem globalizace a propojenosti ekonomických vazeb. Vzhledem k obchodní spolupráci má Čína velký význam a také vliv na státy z tzv. Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), ale dochází i k rostoucímu vlivu na Evropskou unii nebo Spojené státy americké. Zvýšila se také intenzita spolupráce se státy Latinské Ameriky a Afriky, především africké země jsou hlavním zdrojem energetických surovin Číny. Politický vliv má Čína ve Střední Asii, ale stejně jako Rusko vidí tento vliv spíše na úrovni spolupráce. Z historického hlediska má Čína stále vliv v Tchaj-wanu. Hlavními sférami vlivu Číny je oblast Jihočínského moře viz příloha A.

Bezpečnostní politika

Čína přijme veškerá nezbytná opatření na ochranu svých zájmů, ale zároveň respektuje zájmy jiných zemí, stojí za mírovým urovnáním sporů a rozdílností mezi národy. Podporuje politiku aktivní obrany, což znamená, že k útoku a obraně z její strany dojde pouze poté, co bude napadena (China's Defence White Paper, 2002). V Bílé knize obrany 2004 je zdůrazněna snaha Číny vytvořit silnou armádu prostřednictvím vědy a techniky a prohloubit reformu. Cílem roku 2006 bylo zvýšit výkonnost ozbrojených sil, informatizaci a mechanizaci a budovat strategii pro rozvoj zbraní a služeb, podle které bude položen základ v roce 2010. Roku 2020 dojde k významnému pokroku, k dosažení

cíle modernizace národní obrany a ozbrojených sil. Čína zaujímá velmi zdrženlivý postoj k vývoji jaderných zbraní, její schopnost k jadernému protiútoku je určena výhradně pro odstrašení jaderných útoků jiných zemí a tvrdí, že v žádném případě nebude tyto zbraně používat proti zemím, které je nevlastní. Snaží se zajistit bezpečnost a spolehlivost jaderných zbraní a udržuje důvěryhodnou jadernou odstrašující sílu (China's Defence White Paper, 2006). Složité vztahy panují mezi Čínou a Tchaj-wanem, který usiluje o nezávislost, což ovlivňuje i bezpečnostní politiku Číny například čínská vláda odmítá prodej zbraní Tchaj-wanu a také vstup do jakékoliv vojenské aliance s Tchaj-wanem jako samostatnou zemí (China's Defence White Paper, 2008).

V současné době Čína bedlivě sleduje vývoj v asijsko-pacifickém oceánu, zejména roli USA. Dále potvrzuje stále trvající obavy z terorismu, separatismu a extremismu. Zdůrazňuje hrozbu tchajwanské separatistické síly, které ohrožují mírový vývoj vzájemných vztahů. I nadále pracuje na vývoji pokročilých zbrojních zařízení, jako jsou stíhačky nové generace nebo radarové systémy. Provádí strategii aktivní obrany, což znamená, že zahajuje obranu až v případě útoku nepřítele.

4.3.3 Zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie

Evropská unie má svou vlastní zahraniční a bezpečnostní politiku tzv. Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP), kterou již řadu let rozvíjí. Tato politika EU umožňuje vystupovat v mezinárodních otázkách jednotně. V řadě případů se však projevuje různorodost jednotlivých členských zemí. Každopádně jednotné vystupování dává všem zemím daleko větší vliv, než jaký by zaujmuly samostatně. SZBP byla založena Maastrichtskou smlouvou v roce 1993. Její zřízení ovšem neznamenalo ani počátek spolupráce členských zemí v těchto oblastech, ani převzetí pravomocí v otázkách bezpečnosti a vztazích členských států se třetími zeměmi evropskou úrovní. Jednalo se o jeden z postupných kroků dlouhodobého vývoje evropské integrace. Debata o spolupráci v citlivých otázkách národní bezpečnosti byla zahájena již v roce 1950. První konkrétní krok ke koordinaci zahraniční politiky učinily státy Evropských společenství (ES) až v roce 1970 zřízením Evropské politické spolupráce (EPS), systému pravidelných konzultací stanovisek k nejdůležitějším otázkám mezinárodních vztahů. Jejich výsledkem nemohlo být žádné závazné stanovisko ani společná akce.

Posunem k aktivnější společné politice bylo až založení SZBP. V rámci SZBP nemůže Evropská unie přijímat žádná legislativní opatření. To znamená, že se všechna rozhodnutí vztahují pouze ke konkrétním situacím a nemají obecnou platnost. Pro členské státy jsou sice závazná, ale vzhledem k tomu, že evropské právo nezná žádné sankce za porušení, tlak na jejich dodržování je pouze politický. Strategické zájmy a cíle Evropské unie vymezuje Evropská rada. Může se jednat o cíle evropské politiky vůči zemím nebo regionům, ale také v rámci jednotlivých témat zahraniční politiky (euroskop.cz, 2015).

Zahraniční politika

Síla zahraniční politiky EU se zvyšovala s každým jejím rozšířením. Současných dvacet osm členských zemí opravňuje Evropskou unii k tomu, aby byla aktivní v různých světových regionech. Maastrichtská smlouva proměnila ekonomicky založené Evropské hospodářské společenství na politickou entitu. Pokud jde o zahraniční politiku EU, Evropská unie jako taková není právní entitou. Pouze Evropská komise nese výhradní odpovědnost za reprezentaci Evropské unie navenek. Stále více převládají mezivládní dohody, a přijímání a realizace rozhodnutí jsou v konečné fázi věcí každého členského státu. Podle europa.eu (2015) je cílem zahraniční politiky EU zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost, podporovat mezinárodní spolupráci, rozvíjet a konsolidovat demokracii, dodržování lidských práv a základních svobod. Společná zahraniční a bezpečnostní politika zaměřená na řešení konfliktů a porozumění mezi národy je založena na diplomacii. Doplňující roli často plní obchod, humanitární pomoc, bezpečnost a obrana. Jakožto největší světový dárcce rozvojové pomoci má Evropská unie jedinečné předpoklady pro spolupráci s rozvojovými zeměmi. Unie udržuje partnerské vztahy s dalšími světovými velmocemi, včetně velmocí vznikajících. Cílem je zajistit, aby tyto vztahy byly budovány na společných zájmech a prospěchu a aby pro obě strany platila práva a povinnosti. Unie organizuje pravidelná setkání na nejvyšší úrovni se Spojenými státy, Japonskem, Kanadou, Ruskem, Indií a Čínou. Její mezinárodní vztahy zahrnují oblasti vzdělávání, životního prostředí, bezpečnosti a obrany, trestné činnosti a lidských práv. Nejdůležitějším rozhodovacím orgánem Evropské unie je Evropská rada, v níž se k jednání scházejí vedoucí představitelé

členských zemí. Většina rozhodnutí v zahraničněpolitických a bezpečnostních otázkách vyžaduje souhlas všech zemí EU.

Sféry vlivu

Sféry vlivu Evropské unie spadají především do post-koloniálních oblastí a zemí, které usilují o členství v EU. Rozšíření sféry vlivu Evropské unie směrem k post-jugoslávskému a post-sovětskému prostoru je jedním z hlavních cílů vnější politiky EU. Toto rozšíření sféry vlivu představuje především vytvoření určitého stupně vedoucího k začlenění do EU například formou dohod o přidružení a tak dále. Nicméně především v post-sovětském prostoru je EU konfrontována s konkurencí ruských integračních projektů.

Bezpečnostní politika

V souvislosti s bezpečnostní politikou Evropské unie je nutné zmínit rámec pro společnou obrannou politiku s názvem Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP), která byla vyhlášena roku 1999 na zasedání Evropské rady v Kolíně nad Rýnem. Jejím cílem je umožnit rozvoj vojenských i civilních kapacit pro zvládání krizí a prevenci konfliktů na mezinárodní úrovni a tím přispívat k zachování míru a bezpečnosti ve světě v souladu s Chartou OSN. Vztahuje se na úkoly v humanitárních a záchranných operacích, v operacích na udržení míru a při zvládání mezinárodních krizí, včetně operací na vynucování míru. EBOP nemá za cíl vytvořit samostatnou evropskou armádu, je plně propojena s cíli NATO a je s ním také koordinována (Eichler, J., 2006). V roce 2003 Evropská unie schválila první Evropskou bezpečnostní strategii (ESS), která byla aktualizována v roce 2008. Podle ní tvoří největší hrozby evropské bezpečnosti šíření zbraní hromadného ničení. EU upřednostňuje politiku nešíření zbraní a zastává také velmi radikální postoj v otázce zbraní hromadného ničení, které mohou ohrozit globální bezpečnost. Také podporuje opatření týkající se biologické bezpečnosti a snaží se o omezení šíření nosičů zejména balistických raket. Další vážnější hrozbou je terorismus a organizovaná trestní činnost zaměřená zejména na obchod s drogami, lidmi, zbraněmi a na mezinárodní podvody a praní peněz. V souvislosti s hrozbou globálního terorismu klade Evropská unie důraz na posilování mezinárodní spolupráce,

zamezování přístupu teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům, zvyšování připravenosti k prevenci teroristických úderů, zajišťování bezpečnosti mezinárodní dopravy a zlepšování hraniční kontroly, soustředění pozornosti na ty faktory, které usnadňují nábor do teroristických organizací (jde zejména o bariéry a vzájemné předsudky mezi různými kulturami a náboženstvími, o jejich překonávání cestou zlepšování dialogu mezi kulturami). Dále se EU zaměřuje na preventivní úsilí v rozvojových zemích, z nichž se mohou rekrutovat případní teroristé (Eichler, J., 2006). Jedním ze strategických cílů EU je posílení mezinárodního řádu, založeném na konkrétních pravidlech. Důležitým cílem EU je také rozšíření zóny bezpečnosti kolem Evropy v zájmu toho, aby země na hranicích Evropy byly dobře spravovány a řízeny. EU chce podporovat rozšiřování této zóny ve dvou strategických směrech. První směr jde na východ od hranic Evropy a jeho cílovou skupinu tvoří postsovětské republiky, jež nejsou členy EU. Druhý směr je zaměřen na jih, na velmi choulostivou oblast Středomoří a zejména pak Blízkého východu. Evropská bezpečnostní politika se orientuje na posilování stability a prosperity východních zemí a tím i bezpečnosti EU. Trvalá stabilita v sousedních zemích Evropské unie, bude vyžadovat spolupráci s OSN, OBSE, NATO i s Ruskem (Rada EU, 2009). Vzájemné vztahy s Ruskem se však v poslední době značně zhoršily ať už s odkazem na gruzínský konflikt, nebo v souvislosti s krizí na Ukrajině. Klíčová je také spolupráce s USA zejména při řešení konfliktů na jižním Kavkaze, Moldavské republice a mezi Izraelem a arabskými státy. EU sice uznává důležitost vojenských nástrojů, ale zároveň s tím přikládá velký význam také nástrojům politickým, ekonomickým a diplomatickým.

4.4 Nejvýznamnější lokální spory Ruska, Číny a EU od roku 2000

4.4.1 Rusko a konflikty

V následující části zmiňuji nejvýznamnější spory Ruska, které proběhly v období od roku 2000. Jedná se zejména o 2. čečenskou válku, rusko-gruzínský konflikt a v současné době aktuální Ukrajinskou krizi. Tyto události spojuje demonstrace síly ze strany Ruské federace, která se snaží nedopustit oslabení vlivu v sousedství a naopak posílit svůj geopolitický vliv v post-sovětské oblasti. Nepodporuje rozšiřování NATO

a jiných bezpečnostních aliancí, což vychází z ruské bezpečnostní politiky. Tento záměr se odráží například ve válce o Jižní Osetii, kdy porážka Gruzie byla jasným příkladem, že ani podpora ze strany NATO nemusí být zárukou oproštění se od vlivu Moskvy. V pozadí těchto konfliktů lze vnímat kontext boje proti hegemonii USA a úsilí Ruska o rovnoprávnou pozici v mezinárodních vztazích, což se také shoduje s ruskou národní strategií. Ve všech těchto případech je zřejmá výrazná protiruská propaganda ze strany západních médií, která označují Rusko jako hlavního a jediného viníka těchto konfliktů.

2. čečenská válka (1999-2000)

Rusko se obnovení bojů snažilo odůvodnit bojem proti terorismu. Ozbrojené akce byly oficiálně zastaveny až v roce 2002, v roce 2003 byla referendem schválena nová čečenská ústava s ústředním bodem, že je Čečensko integrální součástí Ruské federace. Otázka, jaký bude další status Čečenska, zůstává otevřená. Rusko se jistě nebude chtít této strategicky výhodně položené oblasti vzdát. Stejně tak ani čečenští povstalci nebudou ochotni přistoupit na jiné uspořádání než nezávislý čečenský stát. Ruská šance na udržení Čečenska pod svými křídly spočívá na dvou klíčových pilířích: potlačení čečenských teroristů a především přílivu finančních prostředků do Čečenska spojeném s co nejrychlejší obnovou infrastruktury. Čečenské šance na dosažení nezávislosti jsou výrazně nižší a spočívají v první řadě na ukončení teroristických útoků namířených proti civilistům (ww.navychod.cz, 2004).

Rusko-gruzínská válka o Jižní Osetii

Jak uvádí Vlková V. (2009), Gruzie se pokusila v roce 2008 separatistické republiky Abcházii a Jižní Osetii znovu obsadit, ale neuspěla, protože Rusko vojensky intervenovalo a Gruzínci se museli z obou republik stáhnout. Při hodnocení příčin války v Jižní Osetii je třeba uvést, že se oba separatistické regiony výrazně liší. Jižní Osetie je chudý horský region, Abcházie je jednou z nejatraktivnějších turistických destinací na světě. Pokud by si chtěla Gruzie podmanit separatistické regiony silou, začala by svoji ofenzívu v Abcházii. Z čehož vyplývá, že scénáristou byla pravděpodobně Moskva. Rusové mají v Abcházii své ekonomické zájmy a nedaleko od abchazských hranic leží

letovisko a hostující středisko olympijských her Soči, zaútočit na tuto oblast by pro ně bylo nevýhodné.

Gruzie se z pozice jedné z nejlepších ekonomik v přechodu propadla do hluboké krize. Rusko také nemůže být zcela spokojeno, jelikož došlo k uznání separatistických regionů jen ze strany některých států, i přesto, že například Kosovo bylo uznáno většinou evropských zemí, v tomto případě tomu tak nebylo.

Anexe Krymu

První počátky ukrajinské krize se datují ke konci roku 2013, kdy se mělo uskutečnit hlasování ukrajinského parlamentu o nedůvěře vládě kvůli rozhodnutí vlády o pozastavení procesu integrace s EU a následným protestům desetitisíců lidí v ulicích země, kteří žádali odvolání Viktora Janukovyče z funkce prezidenta. Poté nabraly události v zemi rychlý spád, následovaly protestní akce na Majdanu, při kterých umírali civilisté, anexe Krymu, volba nového prezidenta, sankce proti Rusku atd. (www.cevro.cz, 2015).

Putin odůvodnil své vměšování do vnitřních záležitostí Ukrajiny ochranou lidských práv na Krymu. Proběhlo referendum a následné připojení Krymu k Ruské federaci. Toto referendum nebylo uznáno ani kyjevskou vládou, ani západními vládami. Některé argumenty hovoří o tom, že krymská krize byla od počátku řízena prezidentem Putinem, který k otázce Krymu přistoupil stejně jako k Abcházii a Jižní Osetii, s tím rozdílem, že zde nedošlo k žádným bojům. V současné době probíhá na východě Ukrajiny válka, jejímž následkem umírá mnoho civilistů, Severoatlantická aliance obvinila Rusko z výrazného vystupňování ukrajinské krize a na základě toho na něj západní státy uvrhly ekonomické sankce.

4.4.2 Čína a konflikty

Jak uvádí Šťávová R. (2013), během 90. let se přístup Číny k řešení teritoriálních konfliktů se svými sousedy výrazně proměnil a zaměřil se na formu kooperace. Vyřešila tak většinu svých sporů také nabídnutím kompromisu. Zřejmě největší výzvou je pro Čínu otázka Tchaj-wanu, s kterým sice byl vytvořen rámec pro vzájemnou ekonomickou a sociální výměnu, ale mezi oběma subjekty stále existují napjaté vztahy.

Aktivní teritoriální spory vede Čína s Japonskem, jedná se o spor týkající se ostrovů Ťiao-jü, Senkaku a o vymezení čínsko-japonské námořní hranice ve Východočínském moři a těžbu ropy a plynu v oblasti. Jádrem sporu se točí okolo úmluvy OSN o mořském právu, dle kterého se práva obou zemí na dané území střetávají. Neustálé provokace z obou stran mohou vést nejen k diplomatické roztržce, ale také k regulárnímu konfliktu a je jasné, že zdrojem sporu jsou bohaté zásoby ropy a zemního plynu na mořském dně. Z uvedeného vývoje a postoje Číny plyne, že přírodní zdroje jsou jednou z priorit čínské národní strategie, jelikož čím větší je jejich množství, tím silnější pozici si stát na mezinárodním poli upevňuje. Čína jakožto jedna ze světových velmocí, usiluje o maximalizaci těchto zdrojů.

4.4.3 Evropská unie a konflikty

Evropa stále čelí hrozbám a výzvám souvisejícím s bezpečností. Na svém území čelila konfliktu na Balkánském poloostrově nebo sporům Kypru mezi jeho tureckou a řeckou částí, kde sice v současnosti situace není tak vyhrocená, ale nepanuje tam úplný mír. Nicméně nejedná se o žádný přímý konflikt, který by Evropská unie jako taková měla s jinou zemí, evropské síly jsou však nasazovány v rámci vojenských a civilních misí v oblastech jako je Bosna a Hercegovina (2004), Somálsko (2010), Mali (2013), Středoafrická republika (2014), dále Afghánistán, Východní Timor, Demokratická republika Kongo či Súdán. EU a její členské státy poskytly pomoc při řešení regionálních konfliktů a usilují o pomoc rozpadlým státům postavit se na vlastní nohy například v případě Balkánského poloostrova společně se silami NATO. Strategickou prioritou je pro EU vyřešení arabsko-izraelského konfliktu, k čemuž je zapotřebí společné úsilí USA, OSN, ale také např. Ruska (Evropská bezpečnostní strategie, 2003). Jak uvádí Zikmund M. (2013), každý rok tvoří členské státy jednu až dvě bojové skupiny, které mohou být okamžitě nasazeny. Zároveň ale nejvýznamnější události mezinárodních vztahů ukazují, že členské státy nejsou vždy schopné dosáhnout konsenzu v mezinárodních vztazích a jejich postoje se liší. Zásadní rozpory se ukázaly při válce v Iráku.

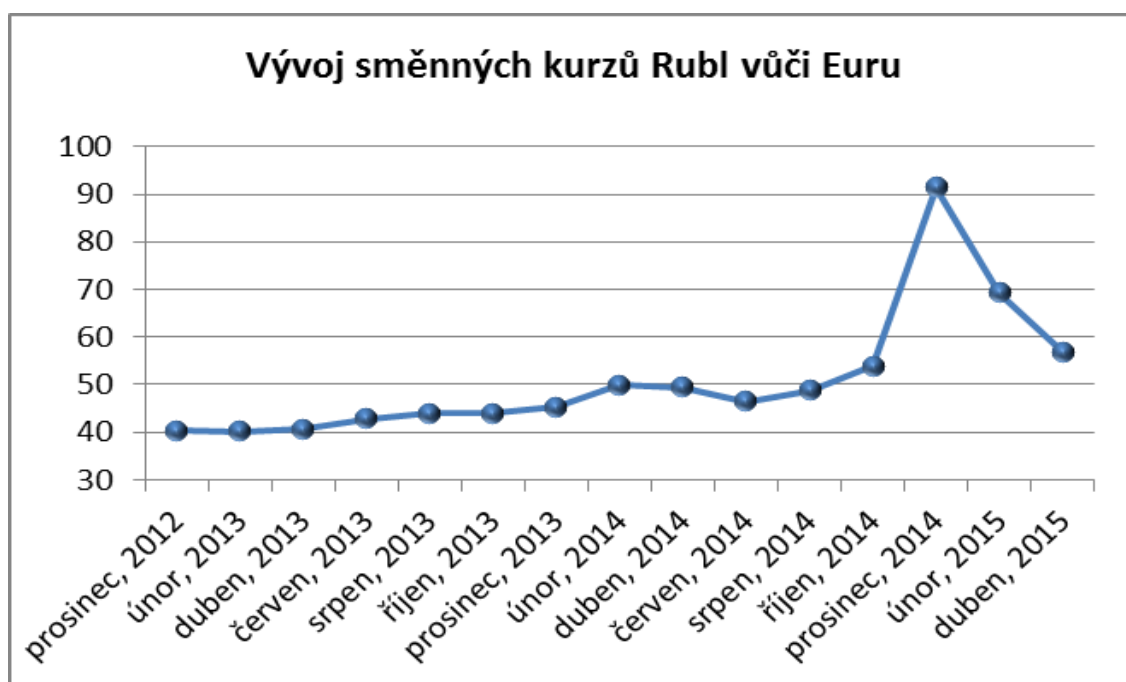
4.5 Hrubý domácí produkt a jeho vývoj v Rusku, Číně a Evropské unii

Z celkového srovnání hrubého domácího produktu podle Mezinárodního měnového fondu (2014) vyplývá, že současnou největší ekonomikou světa je Čína (17,63 mld. amerických dolarů, dále jen USD), na druhém místě je USA (17,42 mld. USD) a třetí Indie (7,28 mld. USD). Rusko se nachází na šestém místě (3,56 mld. USD). Ekonomika EU je (17,25 mld. USD).

Podle srovnání World Bank Factbook (2013) hrubého domácího produktu na obyvatele je Rusko 44. (24 114 USD), Čína dokonce 85. (11 907 USD) a Evropská unie (34 119 USD).

4.5.1 Ekonomická charakteristika Ruska

Ekonomický vývoj Ruské federace po rozpadu Sovětského svazu zažíval stagnaci i propad. V roce 1998 se ruská ekonomika začala pomalu obnovovat. V letech 2003-2004 se tempo růstu zvýšilo především vlivem rostoucích cen ropy, přičemž příjmy z exportu ropy zajišťovaly stálý hospodářský růst. V roce 2007 byla ruská ekonomika na vrcholu svého vývoje. Nicméně v roce 2008 došlo ke zpomalení v důsledku hospodářské krize. Poté se situace mírně zlepšila, opět důsledkem těžby a exportu ropy a plynu. V následujících letech bylo charakteristické znovu zpomalení tempa růstu. Zatímco v roce 2012 vzrostlo HDP o 3,4 % v roce 2013 jen o 1,3 %. K příčinám tohoto stavu přispěly události spojené s ukrajinskou krizí, která se datuje k listopadu 2013 a především sankce ze strany EU a USA. Sankce začaly být uplatňovány od 1. srpna 2014, týkají se především dovozu a vývozu vojenského materiálu nebo omezení obchodu s technologiemi vhodnými pro průzkum těžby ropy, důsledek těchto omezení je zřetelně viditelný na grafu 3, kde je nastíněn vývoj směnných kurzů rublu a eura od počátku roku 2013. Rubl se po zavedení sankcí dostal oproti euru na velmi nízkou hodnotu, nicméně v poslední době ruská měna opět posiluje, především kvůli rostoucím cenám ropy na světových trzích (businessinfo.com, 2015).

Graf 3: Vývoj směnných kurzů Rubl versus Euro

Zdroj: European Central Bank (2015), vlastní zpracování

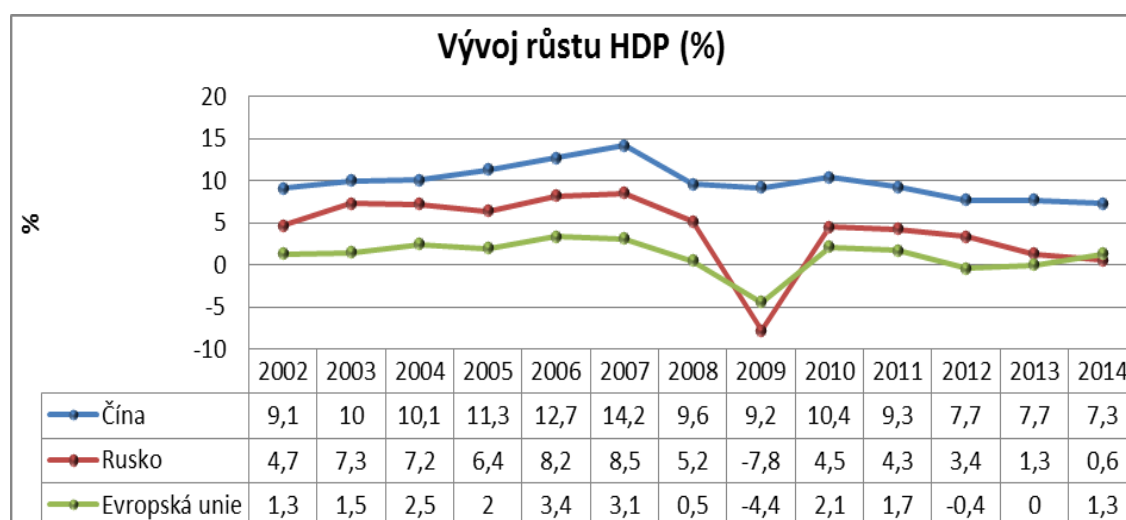
4.5.2 Ekonomická charakteristika Číny

Podle portálu chinability.com (2011) se v období 2002–2005 vlivem velkého růstu sektoru služeb zvýšilo i tempo růstu HDP a to na hodnotu přesahující 10 %. Nejvyšší tempo růstu bylo zaznamenáno v roce 2007 (14,2%), nicméně s přicházející celosvětovou hospodářskou krizí v roce 2008 došlo k jeho snižování. Roku 2010 nastal opět růst na 10,4 %, ale kvůli stagnaci na hlavních trzích došlo v následujícím roce k opětovnému snížení tempa růstu. V roce 2012 se růst zpomalil na 7,7 % a v roce 2013 zopakoval totožný vývoj. V následujících letech preferuje vláda spíše kvalitu růstu, důležité je zajištění zaměstnanosti a zamezení výrazným výkyvům (businessinfo.com, 2015).

4.5.3 Ekonomická charakteristika Evropské unie

Srovnávání Evropské unie jako celku je velmi specifické především kvůli variabilitě jednotlivých členských zemí. Samozřejmě jsou mezi jednotlivými státy EU zřetelné velké rozdíly, zejména mezi severskými a jižními státy, stejně jako mezi členy a nečleny eurozóny. Růst HDP se v letech 2002–2003 pohyboval okolo 1,5 %,

v následujícím roce se tempo růstu zvýšilo o 2,5 % vlivem vstupu nových členských států, jejichž průměrné tempo růstu je vyšší než stávajících členských zemí EU. Růst následoval i nadále, nicméně od roku 2007 byl růst horší nejen oproti USA, ale i Japonsku. Roku 2008 se růst zpomalil v důsledku hospodářské krize na 0,5 % a v roce 2009 dokonce dosáhl záporné hodnoty -4,4 %. V následujícím roce došlo ke zlepšení a růst se opět zvýšil na 2,1 %. Poté ovšem začal klesat až do roku 2013 (Eurostat, 2014). HDP byl doprovázen poklesem zaměstnanosti a prudkým nárůstem nezaměstnanosti.

Graf 4: Vývoj růstu HDP (%) mezi lety 2002 až 2014

Zdroj: : databank.worldbank.org (2015), vlastní zpracování

4.6 Vzájemné vztahy Ruska a Číny

4.6.1 Čínsko-sovětský konflikt (1958-1969)

Vzájemné vztahy obou zemí se zkomplikovaly v roce 1950 po vypuknutí Korejské války, kdy se začaly projevovat rozdílné názory obou stran. Za vlády Chruščova vzájemné spory vyvrcholily na základě rozdílného přístupu k socialismu a mezinárodním vztahům. Jednalo se o nesouhlas Číny s Chruščovovou kritikou Stalina a naopak nesouhlas SSSR s čínskou politikou zaměřenou na modernizaci hospodářství. Také jaderné otázky hrály v tomto sporu významnou roli, když roku 1962 podepsaly USA, SSSR a Velká Británie smlouvu o zákazu jaderných zkoušek jinde než pod zemí, Čína odmítla. Čína začala vůči SSSR vznášet územní nároky a v roce 1969 došlo

k ozbrojeným střetům. I přes relativně brzké uklidnění vztahů, došlo k normalizaci vzájemných vztahů až ke konci 80. let. Tato roztržka měla také významný posun v čínské zahraniční politice, kdy Čína navázala diplomatické vztahy s USA.

4.6.2 Současné čínsko-ruské vztahy

Vztahy s Čínou jsou pro Rusko z geopolitických, historických a ekonomických důvodů jednou z hlavních os zahraniční a bezpečnostní politiky. Současné čínsko-ruské vztahy jsou podle vyjádření obou stran na výborné úrovni a podle poslední návštěvy čínského prezidenta tvoří tyto vztahy neodmyslitelnou roli při udržování celosvětového míru a stability. V poslední době stála v řadě zahraničně politických otázek Čína většinou na straně Ruska a v rámci multilaterálních fór se oba státy v řadě případů podporovaly např. v otázce ukrajinské krize (Myšička S., 2015). V současnosti mají Čína i Rusko mnoho společných zájmů, na první pohled probíhá strategické partnerství skvěle. Obě země zaujímají stejný postoj v oblasti nedotknutelnosti státní suverenity a nevměšování se do vnitřních záležitostí, snaží se o koordinaci svých politik s cílem oslabit vliv dosud jediné supervelmoci USA a sdílejí odpor k šíření zbraní hromadného ničení (www.onwar.eu, 2011). Jak uvádí Horák S. a kolektiv (2009), Rusko a Čínu spojuje obava ze šíření radikálního islamismu, zájem na zachování regionální stability v Asii a zamezení návratu Japonska do postavení vojenské velmoci. Rozporuplné je však vzájemné vnímání obou zemí, kde panuje určitá míra nedůvěry, která je způsobena jak kulturními odlišnostmi, historickými zkušenostmi, tak i vlivem předsudků. Rusko na jedné straně považuje Čínu za významného partnera, na straně druhé je Peking vnímán jako potenciální strategický soupeř a z dlouhodobé perspektivy také jako hrozba, zejména v otázkách vedení společných hranic, čínské imigrace a depopulace ruského Dálného východu¹. Oba aktéři jsou jen málokdy ochotni riskovat své vztahy s Washingtonem, kvůli zájmům toho druhého a jsou rovněž ochotni opustit společný postoj a zlepšovat vztahy s USA v okamžiku, kdy to považují za výhodné. Vnímají se

¹ Populační křivka Ruské federace od roku 1992 trvale klesá. V současnosti se tempo poklesu zpomaluje a pohybuje se v řádech desítek až tisíců ročně. Celková čínská populace v Rusku se odhaduje na 200–500 tisíc obyvatel z toho zhruba polovina připadá na Dálný východ, celkový podíl čínské populace na populaci Dálného východu je přibližně 5 %. Podrobněji: ČECHOVÁ P., Migrační trendy v oblasti ruského Dálného východu (2009).

jako výhodní spojenci v případech, kdy je třeba vyvinout tlak na západní země, zejména USA, ale v jejich vztahu nelze hovořit o skutečném přátelství či vzájemné náklonnosti. Nejúspěšnější formou spolupráce je ta na úrovni Šanghajské organizace spolupráce na rozdíl od bilaterálních vztahů.

4.7 Vývoj spolupráce Ruské federace a Čínské lidové republiky ve vojensko-bezpečnostní oblasti

Strategické partnerství Ruska a Číny je postaveno na třech dimenzích vojenské spolupráce. Za prvé se jedná o vojensko-politickou spolupráci ve formě setkávání vojenských velitelů a ministrů obrany, druhá dimenze zahrnuje vojensko-technologickou spolupráci, převážně se jedná o transfery techniky, know-how apod. Třetí dimenzí jsou vojenská cvičení nebo vzdělávání personálu.

4.7.1 Rusko-čínská spolupráce v rámci mezinárodních organizací

Na půdě mezinárodních organizací pojí Čínu a Rusko již zmíněná snaha vyrovnat se dominantnímu postavení Spojených států amerických v mezinárodním systému. Jak uvádí Karásková I., a kol. (2011) tento postoj se odráží zejména v hlasování Valného shromáždění Rady bezpečnosti OSN, kdy se mezi lety 1975 až 2005 tyto státy shodly na téměř 70 % hlasování, vysoké procenta shody mají obě země také s Indií, naopak například ve srovnání stejného období s USA byla shoda Číny pouhých 12,6 %. Vzhledem k těmto údajům lze konstatovat, že přinejmenším na úrovni Valného shromáždění OSN je prolínání rusko-čínských zájmů, stejně jako indických zájmů velmi významné. Čína velmi často navazuje na ruské postoje, pokud dané otázky nejsou v rozporu s vlastními zájmy. Vzájemná spolupráce probíhá i na půdě dalších mezinárodních organizací: APEC, BRICS, G20. Schéma členství v některých mezinárodních organizacích je v příloze B.

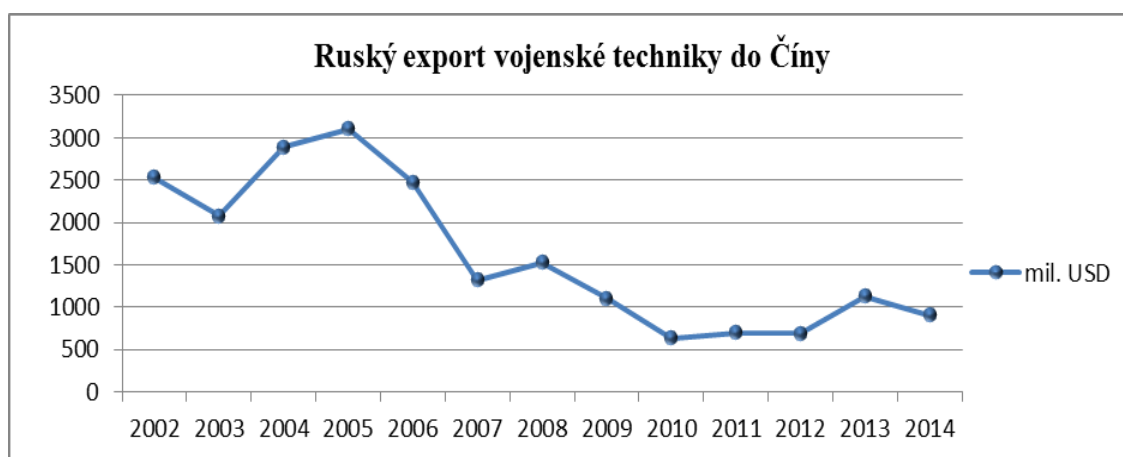
Spolupráce na regionální úrovni se uskutečňuje nejintenzivněji v rámci Šanghajské organizace spolupráce (ŠOS). Jeden z mála úspěšných integračních projektů post-sovětského prostoru je také Organizace smlouvy kolektivní bezpečnosti, která sdružuje Rusko, Bělorusko, Arménii, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán,

právě prostřednictvím této organizace usiluje Rusko o posílení svého postavení v ŠOS. Jak uvádí Marcel de Haas (2005), ŠOS se zformovala roku 1996 jako tzv. Šanghajská pětka a v roce 2001 byla prohlášena mezinárodní organizací, členy jsou kromě Číny a Ruska také Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán. V blízké budoucnosti bude ŠOS jednat o možnosti rozšíření, status pozorovatele mají Afghánistán, Indie, Írán, Mongolsko a Pákistán, tzv. Partnery v dialogu jsou Turecko a Srí Lanka. Spolupráce se soustřeďuje především na bezpečnostní, ekonomickou a kulturní oblast. Jedním z hlavních cílů je zajišťování regionální bezpečnosti, kde je kladen důraz na boj proti terorismu, separatismu a extremismu. Ekonomická spolupráce je orientována především na energetiku, o užší energetickou spolupráci mají největší zájem Rusko jako producent a Čína jako spotřebitel. Motivy a přístup jednotlivých členů k Šanghajské organizaci spolupráce je rozdílný, pro Rusko je organizace důležitá jako nástroj udržení vlivu ve Střední Asii a proto upřednostňuje zájmy bezpečnostní. Čína naopak podporuje spíše ekonomické zaměření organizace. Rozdílné pohledy na budoucí charakter ŠOS mohou způsobovat odlišné kultury a náboženství, vyskytující se v jednotlivých zemích, což zabraňuje hlubší integraci a případné vybudování rovnocenného konkurenta NATO (Balabán M., Rašek A., 2010). Problémem ve zlepšení spolupráce této organizace může být také soupeření mezi Čínou a Ruskem o dominantní postavení v rámci organizace. I když v době svého vzniku tato organizace nezbudila velkou pozornost, dnes se stává důležitým aktérem, se kterým se musí počítat. Stabilizace střední a východní Asie má být v zájmu celého mezinárodního společenství. Pro potenciální rozvoj ŠOS svědčí i zvyšující se počet zemí, které mají zájem o členství.

4.7.2 Spolupráce v oblasti zbrojních technologií

Vojensko-technologická spolupráce je jedním z nejdůležitějších rozměrů vzájemné spolupráce. Podle Karáskové I. (2013) ji lze rozdělit na tři etapy, první etapa se datuje po rozpadu Sovětského svazu, kdy došlo k utvoření zvláštní situace, která stála za zahájením rozvoje vojenské spolupráce obou zemí. Rusko po Sovětském svazu zdědilo na jedné straně výrazně předimenzovaný zbrojní průmysl, přišlo však o vývoz do zemí, které dříve tvořily sovětský blok. V té době Čína čelila po událostech na náměstí Tchien-an-men důsledkům zbrojního embarga západních států. Čínské nákupy v Rusku

se soustředily především na moderní leteckou a raketovou techniku, některé typy válečných lodí, letecké motory, radary, vybavení letadel a spíše vzorky výzbroje. Hlavním specifikem této etapy jsou velké objemy nákupů a poměrně nízké čínské požadavky po kvalitě zbraní. Druhé období probíhalo mezi lety 1999–2006, v této době se čínské požadavky na kvalitu zvýšily. Odhaduje se, že v letech 2002–2006 dovezla Čína zbraně za 14,609 miliard dolarů, z toho většinu z Ruska, které ve stejné době vyvezlo zbraně za 30,7 miliard dolarů. V té době vrcholily ruské dodávky do Číny, a ruský vývoz do Číny tvořil asi polovinu zbrojního vývozu. V roce 2005 vzájemná spolupráce vrcholila, jak je zřejmé z grafu 5. Podle Jacobson L. (2011), Rusko poskytovalo Číně pomoc v různých formách, jednalo se jak o import zbrojních systémů, tak o licencovanou produkci, import komponentů určených pro čínskou produkci, školení techniků a poskytnutí know-how od předních ruských expertů. To vše přispělo významnou měrou k rozvoji a modernizaci čínských ozbrojených sil, což mělo za následek počátek třetí etapy, která probíhá od roku 2006 do současnosti. Je charakteristická pauzou v zadávání veřejných zakázek zbraní Čínou, ve druhé polovině tohoto období mobilizovala Čína vlastní vývoj a zbrojní produkci. Roku 2008 dokonce Rusko obvinilo Čínu z kopírování ruského letounu SU-27, kdy hrozila i mezinárodní arbitráž. V budoucnosti se bude Čína pravděpodobně omezovat na nákup těch produktů, jejichž vývoj a výrobu čínský průmysl ještě nezvládl, hlavně letecké motory, některé druhy přístrojové techniky a systémy protivzdušné obrany. Čína bude usilovat o nejmodernější technologie, které ji pravděpodobně Rusko nebude ochotno nabídnout. V brzké době se čínský vojenský průmysl může změnit v ruskou konkurenci, ale také v konkurenci Západu.

Graf 5: Vývoj ruského exportu vojenské techniky do Číny (2002-2014)

Zdroj: SIPRI (2015), vlastní zpracování

Rusko vyváží zbraně do 52 zemí, ale více než polovina celkového zbrojního exportu putuje do Indie, Číny a Alžírsku. Jak lze vidět v následující tabulce, podle dat Stockholmského mezinárodního mírového výzkumného institutu (SIPRI) se čínský zbrojní export rapidně zvýšil, tato expanze je důsledkem rozvoje technologické vyspělosti zbraní. Čína je proto schopná konkurovat jak Rusku, Evropské unii, tak i Spojeným státům americkým. Objem čínského zbrojního exportu bude pravděpodobně i nadále růst, především v souvislosti s posílením ekonomického a politického vlivu v různých zemích světa. Čína je ochotna jednat i s autokratickými vládami, kterým Západ není ochoten zbraně poskytovat.

Tab. 2 Hlavní světoví importéři vojenské techniky a jejich podíl na světovém importu, jejich hlavní dodavatelé

Podíl na celkovém importu (%)		Hlavní dodavatelé			
Importér	2009-2013	2004-2008	1.	2.	3.
Indie	14	7	Rusko (75%)	USA (7%)	Izrael (6%)
Čína	5	11	Rusko (64%)	Francie (15%)	Ukrajina (11%)
Pákistán	5	2	Čína (54%)	USA (27%)	Švédsko (6%)
Spojené Arabské E.	4	6	USA (60%)	Rusko (12%)	Francie (8%)
Saudská Arábie	4	2	Velká Británie (44%)	USA (29%)	Francie (6%)

Zdroj: SIPRI (2014), vlastní zpracování

Tab. 3 Hlavní světoví exportéři vojenské techniky a jejich podíl na světovém exportu, jejich hlavní odběratelé

Podíl na celkovém exportu (%)			Hlavní odběratelé		
Exportér	2009-2013	2004-2008	1.	2.	3.
USA	29	30	Austrálie (10%)	Jižní Korea (10%)	Spojené Arabské E. (9%)
Rusko	27	24	Indie (38%)	Čína (12%)	Alžírsko (11%)
Německo	7	10	USA (10%)	Řecko (8%)	Izrael (8%)
Čína	6	2	Pákistán (47%)	Bangladéš (13%)	Barma (12%)
Francie	5	9	Čína (13%)	Maroko (11%)	Singapur (10%)

Zdroj: SIPRI (2014), vlastní zpracování

Přesto, že má Rusko z Číny určitou obavu a panuje mezi oběma zeměmi jistá míra nedůvěry, dodává jim poměrně velké množství vojenských technologií a nechává Čínu v licenci vyrábět své zbraně. Z toho je zřejmé, že je pro Rusko tato spolupráce stále výhodná a export mu poskytuje finance pro další vývoj zbraní. Pro Čínu má také velký význam, i když v poslední době dochází k výraznému snížení importu z Ruska, v důsledku rozvoje čínské techniky, která se inspirovala ruskými zbraněmi.

4.7.3 Společná vojenská cvičení

Společná vojenská cvičení tvoří důležitou část rusko-čínské spolupráce. Většina z nich spadá pod záštitu Šanghajské organizace spolupráce, první společné cvičení po 40 letech se konalo v roce 2005 pod názvem Mírová mise, zúčastnilo se jej 10 000 vojáků. Oficiálním cílem byl boj proti terorismu, dalším z cílů bylo ukázat Západu, že Čína a Rusko dokáže spolupracovat a demonstrovat význam jejich strategického partnerství. Jak uvádí de Haas M. (2013), dalšími důvody těchto cvičení je především posílení

operativních kapacit, výměna zkušeností a schopnost bojovat proti terorismu, separatismu a extremismu. Cvičení bylo také jistým druhem propagace ruského materiálu určeného k exportu do Číny. V letech 2007, 2009 a 2010 proběhla další cvičení pod stejným názvem, jejichž tematika se týkala opět boje proti terorismu, vysvobozování rukojmích a nastolení pořádku. V roce 2009 se konalo rovněž samostatné čínské cvičení zaměřené na Rusko, Mongolsko a Střední Asii, což bylo pro Rusko určitým varováním, protože do té doby spoléhalo na to, že je na něm Čína technologicky závislá a proto nemá důvod k nějaké protiakci. Jako reakci na to zorganizovalo Rusko v roce 2010 taktéž vlastní cvičení, které bylo simulované taktickým jaderným úderem proti Čínské lidové osvobozené armádě. V červenci roku 2013 se konalo rusko-čínské námořní cvičení v Japonském moři, což byly zatím největší námořní manévry v historii vzájemné spolupráce. Význam byl spíše politický než vojenský, z čínské perspektivy se jednalo o snahu ukázat sílu před Japonskem a Filipínami. Šlo také o odpověď na americko-japonská cvičení konající se u břehů USA v červnu roku 2013. Výsledkem společných cvičení bylo prohloubení vzájemných vztahů a vypracování společných postojů o způsobech zajištění bezpečnosti v regionu Střední Asie.

Další formou spolupráce je vzájemná podpora vzdělávání, na ruských vojenských školách studuje pravidelně kolem 200 čínských důstojníků, naopak ruští technici a vývojáři v oblasti vojenských technologií často odjíždí do Číny, čínští technici navštěvují Rusko za účelem zisku zkušeností. Kontakty obou zemí budou i nadále udržovány například prostřednictvím pravidelných vzájemných návštěv ministrů obrany či pozorovatelů na cvičeních, delegací apod. především pod záštitou Šanghajské organizace spolupráce.

4.8 SWOT analýza

V této části jsem se zaměřila na SWOT analýzu ruských vztahů s Evropskou unií a SWOT analýzu čínských vztahů s Evropskou unií.

4.8.1 SWOT analýza ruských vztahů s Evropskou unií

Strenghts – silné stránky	Weakness – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Strategické partnerství • Závislost Ruska na finančních prostředcích z EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Odlišné politiky jednotlivých zemí vůči Rusku • Závislost EU na ruských dodávkách energetických surovin • Preference bilaterálních vztahů (Německo, Francie, Itálie, Řecko, Kypr) • Odlišné chápání terorismu
Opportunities – příležitosti	Threats – hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomická spolupráce • Celosvětová a regionální bezpečnost pomocí spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • Budoucí vývoj situace na Ukrajině • Odezvy na evropské sankce

Rusko je pro Unii významným strategickým partnerem, stejně jako EU pro Rusko. V popředí jsou především otázky ekonomické spolupráce. Státy EU jsou životně závislé na ruských dodávkách energetických surovin, Rusko se naopak neobejde bez finančních prostředků plynoucích z jejich prodeje. Podle Balabána M. a Raška A., (2008) jsou vzájemné vztahy ovlivněny také ne úplnou integritou společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, to vede k tomu, že politika jednotlivých evropských zemí vůči Rusku se výrazně liší, což platí i naopak. Ruská federace také klade důraz na spolupráci s jednotlivými členskými státy více než s celkem. Výrazně jsou vztahy také poznamenány řadou událostí, které se odehrály v průběhu posledních let, například spory ohledně uznání nezávislosti Kosova, přerušení ruských dodávek ropy do Evropy v zimě 2009, radarové základny ve střední Evropě nebo konflikt v Gruzii. Vzájemným problémem je také fakt, že se Evropská unie určitým způsobem angažuje do oblastí, které jsou z historického hlediska středem ruských geopolitických zájmů, jedná se o post-sovětské státy. Evropská unie s nimi navazuje dohody a přístupová jednání, což je následkem střetu zájmů s Ruskou federací. Naposledy byly vztahy ovlivněny

dramatickým vývojem na Ukrajině (euractiv.cz, 2014). Podle Ministerstva zahraničních věcí ČR (2015), tímto nastal propad vztahů Ruska a Evropské unie na historicky nejnižší úroveň. EU zastavila jednání o vízových otázkách a nové smlouvě o partnerství a spolupráci, uvalila sankce na vybrané ruské politiky a zavedla i ekonomické sankce. Rusko v reakci na první vlnu těchto sankcí zakázalo dovoz širokého spektra potravin. Následující tabulka slouží k matematickému vyjádření SWOT analýzy. Tabulka je rozdělena do čtyř sloupců, první sloupec znázorňuje konkrétní silné a slabé stránky, příležitosti i hrozby. Ve druhém sloupci je vyjádřena váha neboli důležitost jednotlivých položek. Součet vah v každé kategorii musí být vždy roven číslu 1. Čím vyšší je tato hodnota, tím větší má daná položka důležitost. Třetí sloupec znázorňuje hodnocení neboli spokojenost s konkrétní položkou. Silné stránky a příležitosti se pohybují na kladné stupnici 1–5, kdy hodnota 5 vyjadřuje nejvyšší spokojenost, zatímco číslo 1 nejnižší spokojenost. Slabým stránkám a hrozbám jsou přiřazeny hodnoty záporné od -1 do -5, kdy hodnota -1 značí nejnižší nespokojenost a hodnota -5 nejvyšší nespokojenost. Všechna čísla jsou k jednotlivým položkám přiřazena dle subjektivního hodnocení. V posledním sloupci je znázorněn součin vah a hodnocení, v každé kategorii jsou sečteny dílčí součiny. Poté je potřeba sečíst celkové hodnoty silných a slabých stránek, stejně jako příležitosti a hrozeb. Posledním krokem je součet obou výsledných hodnot (Studijní opora Mendelu, 2012). Po součtu silných a slabých stránek, čísel 4,2 a -4,1 vyjde číslo 0,1. Součtem příležitostí a hrozeb, čili čísel 4 a -4,4 je hodnota -0,4. Obě výsledná čísla je nutné sečíst, výsledkem je hodnota -0,3. Záporné číslo naznačuje, že situace není příznivá a je nutné zapracovat na zlepšení vzájemných vztahů Ruska a Evropské unie. Po důkladné prohlídce je zřejmé, že největšího zlepšení je nutné dosáhnout především v externí části (příležitosti a hrozby), nicméně je jasné, že např. vývoj situace na Ukrajině je těžko ovlivnitelný a stejně jako další problémové položky, závisí na mnoha faktorech.

Tab. 4 Matematické vyjádření položek SWOT analýzy ruských vztahů s Evropskou unií

Zdroj: vlastní návrh

Silné stránky	Váha	Hodnocení	Součin
Strategické partnerství	0,6	5	3
Závislost Ruska na finančních prostředcích z EU	0,4	3	1,2
Součet	1		4,2
Slabé stránky			
Odlišné politiky jednotlivých zemí vůči Rusku	0,2	-4	-0,8
Závislost EU na ruských dodávkách energetických surovin	0,4	-5	-2
Preference bilaterálních vztahů (Německo, Francie, Itálie, Řecko, Kypr)	0,3	-4	-1,2
Odlišné chápání terorismu	0,1	-1	-0,1
Součet	1		-4,1
Příležitosti			
Ekonomická spolupráce	0,6	4	2,4
Celosvětová a regionální bezpečnost pomocí spolupráce	0,4	4	1,6
Součet	1		4
Hrozby			
Budoucí vývoj situace na Ukrajině	0,4	-5	-2
Ruské odezvy na evropské sankce	0,35	-4	-1,4
Střety zájmů v oblastech ruských geopolitických sférách	0,25	-4	-1
Součet	1		-4,4

4.8.2 SWOT analýza čínských vztahů s Evropskou unií

Strenghts – silné stránky	Weakness – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Význam spolupráce pro nalezení řešení celosvětových problémů 	<ul style="list-style-type: none"> • Nejednotnost členských zemí EU • Upřednostnění bilaterálních vztahů • Vzájemná konkurence mezi státy EU • Embargo na vojenský obchod
Opportunities – příležitosti	Threats – hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomická spolupráce • Spolupráce v oblasti kybernetické bezpečnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomická konkurence Číny • Odlišný přístup k mezinárodním otázkám

Podle Návrhu usnesení Evropského parlamentu o vztazích EU a Číny (2012), má strategické partnerství pro obě země velký význam, tento vztah je také zásadně důležitý pro nalezení řešení celosvětových problémů, např. v otázkách celosvětové a regionální bezpečnosti, ekonomické krize, energetické bezpečnosti, nešíření zbraní hromadného ničení a jaderných zbraní atd. Jak uvádí Zhiqin S. (2012), zlomovým byl rok 1989, kdy po masakru na pekingském náměstí vzájemné vztahy ochladly a Evropské Společenství uvalilo na Čínu sankce a zbrojní embargo. Díky krizi eura je Čína stále více vnímána jako konkurent způsobující ohrožení evropského vývoje. Dalším důvodem těchto napjatých vztahů je nedostatek jednoty v Evropě. V důsledku toho, je Čína nucena zabývat se každou evropskou zemí zvlášť. O to pomalejší a složitější je dosažení spravedlivé dohody. Čína si uvědomuje, že EU nemůže jednat jako celek, takže se spíše zaměřuje na bilaterální vztahy s jednotlivými zeměmi. Čína také těží z konkurence mezi zeměmi EU, což není pro zájmy EU úplně optimální. Mezi další nedostatky ve vzájemných vztazích patří odlišnost přístupů k mezinárodním otázkám. Zatímco Čína upřednostňuje diplomacii a nezasahování do suverenity států, EU spoléhá na sankce a tlak. Rozpor mezi těmito přístupy je zřejmý např. v případě iránských jaderných ambicí. S tím souvisí také velká citlivost Číny na zásahy EU ve svých vnitřních záležitostech.

Vzhledem k širokému spektru aktivit, na které jsou vztahy mezi EU a Čínou zaměřeny, lze očekávat do budoucna vývoj ve vztazích na všech úrovních. V politické a bezpečnostní oblasti bude hrát významnou roli spolupráce/konkurence v oblasti kybernetické bezpečnosti. Čína se stala komplexním aktérem. Své priority v mnoha oblastech ovšem stále hledá (euroskop.cz, 2015).

Po součtu silných a slabých stránek, čísel 4 a -3,5 vyjde číslo 0,5. Součtem příležitostí a hrozeb, čili čísel 4 a -3,5 je opět hodnota 0,5. Součtem výsledných čísel je 1. Jelikož je toto číslo kladné naznačuje nám, že vzájemné vztahy mezi Čínou a Evropskou unií jsou na poměrně dobré úrovni a převažují spíše pozitiva než negativa.

Tab. 5 Matematické vyjádření položek SWOT analýzy čínských vztahů s Evropskou unií

Silné stránky	Váha	Hodnocení	Součin
Význam spolupráce pro nalezení řešení celosvětových problémů	1	4	4
Součet	1		4
Slabé stránky			
Nejednotnost členských zemí EU	0,25	-4	-1
Upřednostnění bilaterálních vztahů	0,25	-4	-1
Vzájemná konkurence mezi státy EU	0,15	-3	-0,45
Embargo na vojenský obchod	0,35	-3	-1,05
Součet	1		-3,5
Příležitosti			
Ekonomická spolupráce	0,75	4	3
Spolupráce v oblasti kybernetické bezpečnosti	0,25	4	1
Součet	1		4
Hrozby			
Ekonomická konkurence Číny	0,75	-4	-3
Odlišný přístup k mezinárodním otázkám	0,25	-2	-0,5
Součet	1		-3,5

Zdroj: vlastní návrh

4.9 Implikace čínsko-ruských vztahů na Evropskou unii

Podle Horáka S. a kol. (2009), je při srovnávání vzájemných vztahů nutné zdůraznit, že vztahy EU a Ruska jsou na čínsko-ruské vazby relativně nezávislé. Za klíčový faktor, který ovlivňuje vztahy Ruska a EU, lze považovat politiku Spojených států amerických.

Zdá se, že jak Rusko a Čína, tak EU zastávají podobný postoj k některým otázkám, např. chápání multipolarity, multilaterality a v otázce terorismu, ale ve skutečnosti se mírně liší. Zatímco pro EU je multilateralismus nástrojem k prosazování kolektivních zájmů, Rusko a Čína jej chápou jako nástroj prosazování národních zájmů. Čína sice sleduje v první řadě své individuální cíle, nicméně v porovnání s Ruskem je její angažovanost do současného globálního řádu mnohem významnější a její zájem a jeho fungování silnější. Odlišný je přístup těchto subjektů k islamistickému terorismu, EU jej chápe jako důsledek neuspokojivých politických, sociálních a ekonomických podmínek v zemi a v muslimských komunitách. Rusko a Čína naopak tyto aktivity spojují se separatistickými tendencemi v některých oblastech svého území (Čečensko, Sin-ťiang). Je důležité zdůraznit, že aktivity EU komplikuje faktor, že není jednotným aktérem a její rozhodování je komplikováno hledáním kompromisu mezi 28 členskými státy.

5 Návrhová část

5.1 Budoucnost vývoje rusko-čínských vztahů

Vzhledem k současným napjatým vztahům Ruska s Evropskou unií a Spojenými státy je jasné, že se spolupráce s Čínou bude i nadále prohlubovat ve všech směrech. Nejen proto, že vzájemná spolupráce naplňuje národní zájmy obou zemí, ale také proto, že právě dobré vztahy s Čínou jsou teď pro Rusko jednou z hlavních priorit. Prohloubení spolupráce vyžaduje shodné názory obou zemí na hlavní regionální a globální problémy, což se v současnosti projevuje vysokým procentem shodného hlasování v Radě bezpečnosti OSN. Nicméně tyto vztahy mohou být ovlivněny řadou vnějších faktorů, například příchod ekonomické nebo jiné krize, která by vedla k vzájemnému napětí. Významnou roli může sehrát také pozice Spojených států, kdy by při posílení čínsko-amerických vztahů ztratilo Rusko určitý vliv a naopak napětí mezi Čínou a Spojenými státy, by způsobilo posílení ruské pozice. Poměrně důležitou roli ve vzájemných vztazích hraje embargo Evropské unie a Spojených států uvalené na zbrojní export do Číny. Pokud by došlo ke zrušení, Evropská unie by jediným krokem mohla ovlivnit stávající situaci. Sesadit Rusko z pozice monopolního dodavatele zbrojních systémů do Číny a tudíž zkorigovat vzájemnou závislost jak Ruska z pohledu finančních prostředků, tak Číny z pohledu vojenských dodávek.

Scénář budoucí konfrontace Ruska a Číny je poměrně nepravděpodobný, k takové události by za současného stavu rozhodně nedošlo, jelikož si jsou obě země vědomy síly svého strategického partnerství. Vzájemná spolupráce posiluje jejich individuální pozice na mezinárodní scéně. Konfrontace by mohla být způsobena určitým střetem zájmů ve Střední Asii a postsovětské oblasti, kde má Rusko své zásadní politické, hospodářské i bezpečnostní zájmy. Čína na toto území začíná hospodářsky pronikat, a pokud by zde začala pronikat i politicky či vojensky, mohl by to být problém. Nicméně sama tento scénář považují za nepravděpodobný.

5.2 Budoucnost vývoje ruských vztahů s Evropskou unií

Vztahy Ruska s Evropskou unií byly vždy velmi citlivé a v současnosti se nacházejí v důsledku ukrajinské krize na historicky nejnižší úrovni. Je více než pravděpodobné, že situace se v nejbližší době výrazně nezlepší, spíše bude i nadále pokračovat ochlazování vzájemných vztahů a pozastavení většiny úrovní spolupráce. Případné zlepšení bude časově náročné a nedojde k němu, dokud se Rusko a státy Evropské unie neshodnou na budoucím vývoji Ukrajiny, a dokud budou na Rusko uvaleny sankce západními státy. Rusko si je vědomo své pozice a toho, že Evropská unie je na něm závislá hlavně s ohledem na dodávky ropy a plynu a svým postojem jí dává najevo, že své dodávky může posílat také do jiných zemí. Což se odráží například v zintenzivnění spolupráce s Indií nebo Čínou. Jelikož je Rusko největším sousedem Evropské unie, ale také jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů zejména Německa, protiruské sankce se odráží i v jejich ekonomice, což se Německo snaží zmírnit. Dalším následkem ukrajinské krize jsou odlišné postoje zemí EU vůči Rusku i Ukrajině, což by mohlo vést ke konfrontaci jednotlivých členských států a v horším případě dokonce k rozpadu Evropské unie. Proto by Evropská unie měla dojít společným dialogem k efektivnímu řešení. Rusko se svou současnou výzbrojí a systémem velení disponuje srovnatelnými prostředky jako Severoatlantická aliance, proto by další vyhrocení situace na Ukrajině a případná konfrontace Ruska se Západem mohla mít fatální důsledky. Na místě je proto vedení mírového dialogu s kompromisy na obou stranách, jejichž výsledek však může mít vliv na nové rozdělení bezpečnostních sfér vlivu s hlavními centry Moskva a Berlín. Právě německá kancléřka Angela Merkelová uvedla v dubnu 2015, že věří v budoucí možnost volné zóny obchodu s Ruskou federací, to naznačuje snahu o prohloubení vztahů s Ruskem, jelikož je Německo dominantním aktérem Evropské unie, je pravděpodobné, že by došlo ke zlepšení vztahů s unií jako celkem. Existují také další oblasti, ve kterých by Evropská unie a Rusko mohly přistoupit na společný dialog, ať už se jedná o válku v Sýrii nebo boj proti Islámskému státu. Naopak hrozba další konfrontace závisí na angažovanosti Evropské unie ve spolupráci s post-sovětskými státy, jelikož právě tuto oblast považuje Rusko za svou sféru vlivu a jakékoliv narušení by znamenalo i narušení jeho vlastních zájmů a případný rozpor.

6 Závěr

Rusko-čínské vztahy prošly v posledních dvaceti letech rychlou proměnou od konfliktu až po současné strategické partnerství. Spolupráce Ruska a Číny je na jedné straně velmi dynamicky se rozvíjející, na straně druhé však mezi nimi panuje jistá míra nedůvěry a obav. Oba státy otevřeně prohlašují, jak je pro ně vzájemná spolupráce a partnerství důležité, což se projevuje zejména v situacích, kdy je třeba vyvinout tlak na západní země. Jsou však schopny velmi rychle opustit jednotný postoj a upřednostnit bilaterální vztahy s jinými státy pokud to bude v souladu s jejich zájmy. V mezinárodních organizacích sice oba státy hlasují převážně souhlasně, ale například v Šanghajské organizaci spolupráce panuje určité napětí především v otázce budoucího vývoje organizace a soupeření o dominantní pozici. Spolupráce v oblasti vojenských technologií je jasným příkladem, toho že obě země upřednostňují své vlastní zájmy, Čína dovážela kvantum vojenské techniky z Ruska, nicméně po určité době dodávky snížila a začala se soustředit na vlastní vývoj a produkci, která je velkou mírou inspirována právě ruskou technikou. V současnosti roste role Číny jako exportéra vojenských technologií a v budoucnu může být dokonce přímým konkurentem jak Ruska, Evropské unie, tak i Spojených států amerických. Zde můžeme sledovat jak se prakticky ze závislosti na ruském exportu, stala Čína konkurentem. Rusko proto neumožňuje export svých nejmodernějších technologií a tak Čína hledá nové dodavatele. Je pravděpodobně, že by Čína v budoucnu pomocí legálního i nelegálního kopírování ruských technologií mohla být schopna zcela nahradit ruské dodávky vlastní produkcí. Paradoxně by tak Rusko svou vlastní zásluhou mohlo tento trh ztratit. Vztahy Ruska a Evropské unie jsou na rusko-čínských vztazích relativně nezávislé. Daleko více je ovlivňují postoje a politika Spojených států amerických, jakožto světové supervelmoci, která má s Evropskou unií mnohem užší vazby. Jedním z důvodů je například členství většiny zemí Evropské unie v Severoatlantické alianci, čímž stvrzují sdílení řady společných zájmů. Evropská unie však nemá takový vliv na čínsko-ruské vztahy také kvůli své nejednotnosti, členské státy se v postojích vůči Rusku a Číně mnohdy rozcházejí a tak není úplně na místě jednotný postoj generalizovat.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

- ADAMOVÁ, K. *Politologický slovník*. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-469-4.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1721-3.
- BLÍŽKOVSKÝ, P. *Zahraniční politika a diplomacie*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-827-1.
- EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnostní vztahy*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. ISBN 80-245-0790-0.
- EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006. ISBN 80-7278-326-2.
- EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0.
- FRANK, L. *Bezpečnostní politika*. In: ZEMAN, P. *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 134-139. ISBN 80-210-3037-2.
- GAYDAY, A. *Reform of the Russian Army*. In: *Russia's New Army*. Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, 2011, s. 9-31. ISBN 978-5-9902620-3-4.
- HAAS, D. M. *Russian-Chinese military exercises and their wider perspectives*. The Netherlands: Conflict Studies Research Centre, 2005. ISBN 1-905058-42-X.
- KARÁSKOVÁ, I., HORÁK, S., KULHÁNEK, J., LITERA, B. *Rusko-čínské vztahy a EU: potenciál spolupráce a konfliktu*. Praha: MATFYZPRESS, 2011. ISBN 978-80-7378-149-1.
- KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-60-6.
- OUDES, F. *Putinova a Medvěděvova bezpečnostní politika ve vztahu keuroatlantskému prostoru – prvky kontinuity a diskontinuity*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.
- YANG, J. *China's Security Challenges: Priorities and Policy Implications*. In: *Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its Implications for the Defense Sector*. Tokyo, Japan: The National Institute for Defense Studies, 2010, s. 141-159. ISBN 978-4-939034-73-2.

ZBOŘIL, F. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87212-38-7.

7.2 Internetové zdroje

BALABÁN, M. *Zahraníční a bezpečnostní politika Ruské federace v závěru první dekády 21. Století a její předpokládaný vývoj*. In: *Vojenskerozhledy.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z:

http://www.vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/clanky/2008/04/Zahranicni_a_bezpecnostni_politika_RF.pdf

Bezpečná Evropa v lepším světě. In: SOLANA, J. *Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie* [online]. 2003 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.ceses.cuni.cz/CESES-76-version1evropska_bezpecnostni_strategie.pdf

BÍLÝ, M. *Rusko: Jaká je ruská armáda?* Neviditelný pes [online]. 2014 [cit. 2014-10-18]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/rusko-jaka-je-ruska-armada-09e-/p_zahranici.aspx?c=A140816_205230_p_zahranici_wag

BLANK, S. *Russian Military Politics and Russia's 2010 Defense Doctrine* [online]. USA, 2011 [cit. 2015-03-17]. ISBN 1-58487-482-1. Dostupné z: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB1050.pdf>. Strategic Studies Institute

Čína: ekonomická charakteristika země. Businessinfo.com [online]. 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme-19054.html#sec2>

Čína. Euroskop.cz [online]. 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9120/sekce/cina/>

Čína: Zahraničně-politická orientace. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asia/cina/politika/zahranicne_politicka_orientace.html

Europa.eu [online]. 2014 [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm

European Defence Agency [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.eda.europa.eu/>

-
- Eurostat. European Commission* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>
- GDP growth in China 1952-2011*. Chinability.com[online]. 2011 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.chinability.com/GDP.htm>
- GlobalFirePower.org*[online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://globalfirepower.com/>
- GlobalSecurity.org*[online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/>
- HAAS, D. M. *Russian-Chinese Security Relations Moscow's Threat from the East?* [online]. 2013 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20130327_rc_securityrelations.pdf
- Historie čečensko-ruských vztahů*. Navýchod.cz[online]. 2004 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://navychod.cz/articles.php?id=38d0d472-8db4-11df-aa30-00304830bcc4>
- HORÁK, S., KULHÁNEK, J., LITERA, B., OKLEŠŤKOVÁ, I. *Dynamika vztahů RF-ČLR ve 21. Století (shrnutí)* [online]. 2009 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.amo.cz/editor/image/produkty1_soubory/dynamika-vztahu-rf-clr-ve-21-stoleti-.pdf
- Hrubý domácí produkt (HDP)*. Finance.cz[online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>
- Hrubý domácí produkt*. Měšec.cz[online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/hruby-domaci-produkt/>
- China's National Defense in 2002*. China.org [online]. 2002 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://china.org.cn/e-white/20021209/index.htm>
- China's National Defense in 2004*. Fas.org [online]. 2004 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://fas.org/nuke/guide/china/doctrine/natdef2004.html>
- China's National Defense in 2006*. China.org [online]. 2006 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/english/features/book/194421.htm>
- China's National Defense in 2008*. Fas.org [online]. 2008 [cit. 2015-03-17]. Dostupné: http://fas.org/programs/ssp/nukes/2008DefenseWhitePaper_Jan2009.pdf

- Koncepce zahraniční politiky Ruské federace* [online]. 2013 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.czech.mid.ru/cz/press-rel/news_49.htm
- Ministry of Defence of the Russian Federation* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://eng.mil.ru>
- Ministry of National Defence The People's Republic of China* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://eng.mod.gov.cn/>
- MYŠIČKA, S. *Čína a ukrajinská krize*. Academia.edu[online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: https://www.academia.edu/7992672/%C4%8C%C3%ADna_a_ukrajinsk%C3%A1_krize_-_Stanislav_My%C5%A1i%C4%8Dka
- Návrh usnesení Evropského parlamentu o vztazích EU a Číny*. In: Evropský parlament[online]. 2012 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2012-0434+0+DOC+XML+V0//CS>
- Nerovné rusko-čínské vztahy a očekávání*. ŠULC, F., *On war/On peace* [online]. 2011 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2011/10/21/nerovne-rusko-cinske-vztahy-a-ocekavani/>
- Rusko-čečenský konflikt*. Vojsko.net [online]. 2011 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.vojsko.net/index.php/armady/14-valky-konflikty-bitvy/124-rusko-cecensky-konflikt>
- Rusko: ekonomická charakteristika země*. Businessinfo.com [online]. 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19086.html>
- Rusko: Zahraničně-politická orientace*. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*[online]. 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/politika/zahranicne_politicka_orientace.html
- SIPRI Military Expenditure Database*. Stockholm International Peace Research Institute [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database
- Statista.com* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.statista.com/statistics/253479/gdp-growth-in-the-eu-and-the-euro-area-compared-to-same-quarter-previous-year/>
- ŠŤÁVOVÁ, R. *Teritoriální konflikty Číny prizmatem strategické kultury*. Brno, 2013. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/333340/fss_m/Stavova_-_diplomova_prace.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně.

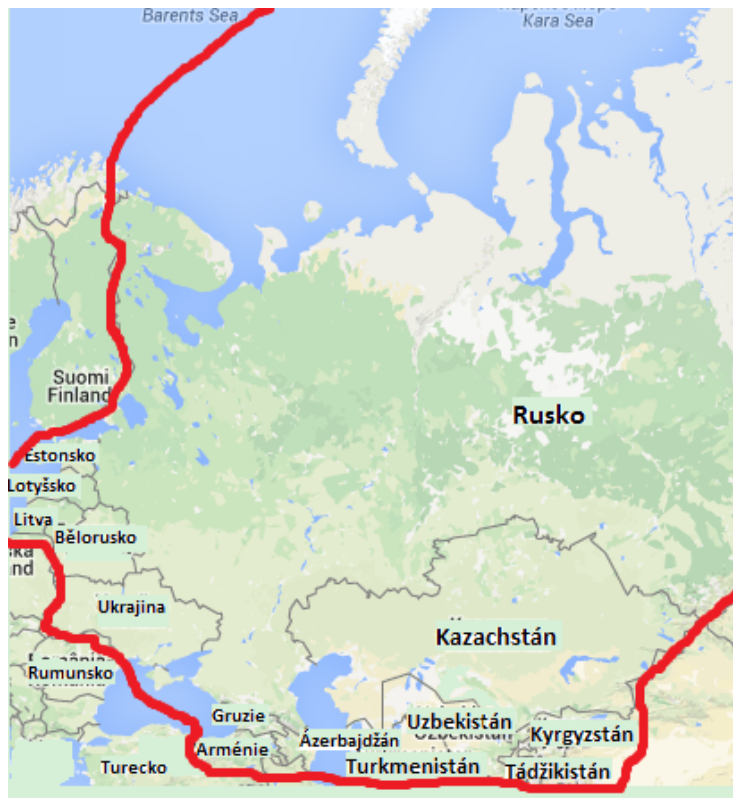
-
- The World Bank* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>
- The World Factbook*. Central Intelligence Agency[online]. 2014 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Ukrajinská krize – včera, dnes i zítra*. Čtrnáctideník cevro[online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacnidenyky/2015/14denik_3_2015.pdf
- VLKOVÁ, V. *Rusko-gruzínský konflikt v Jižní Osetii a potenciální role EU v jeho řešení*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/217578/fss_b/BP_FINAL.pdf. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita v Brně.
- Vztahy Evropské unie a Ruska*. In: EurActiv.cz [online]. 2014 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/vztahy-evropske-unie-a-ruska-000047>
- World GDP Ranking 2014*. Knoema.com [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://knoema.com/nwnfkne/world-gdp-ranking-2014-data-and-charts>
- Zahraniční a bezpečnostní politika*. Europa.eu [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm
- Zahraniční a bezpečnostní politika*. Euroskop.cz [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>
- ZIKMUND, M. *Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie*. [online]. Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XIX. Ročníku Pražského studentského summitu, 2013[cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1395325198250BGR_XIX_EU_II.pdf
- ZHIQIN, S. *Understanding China-EU Relations*. In: Carnegie Europe[online]. 2012[cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=49688>

Seznam zkratek

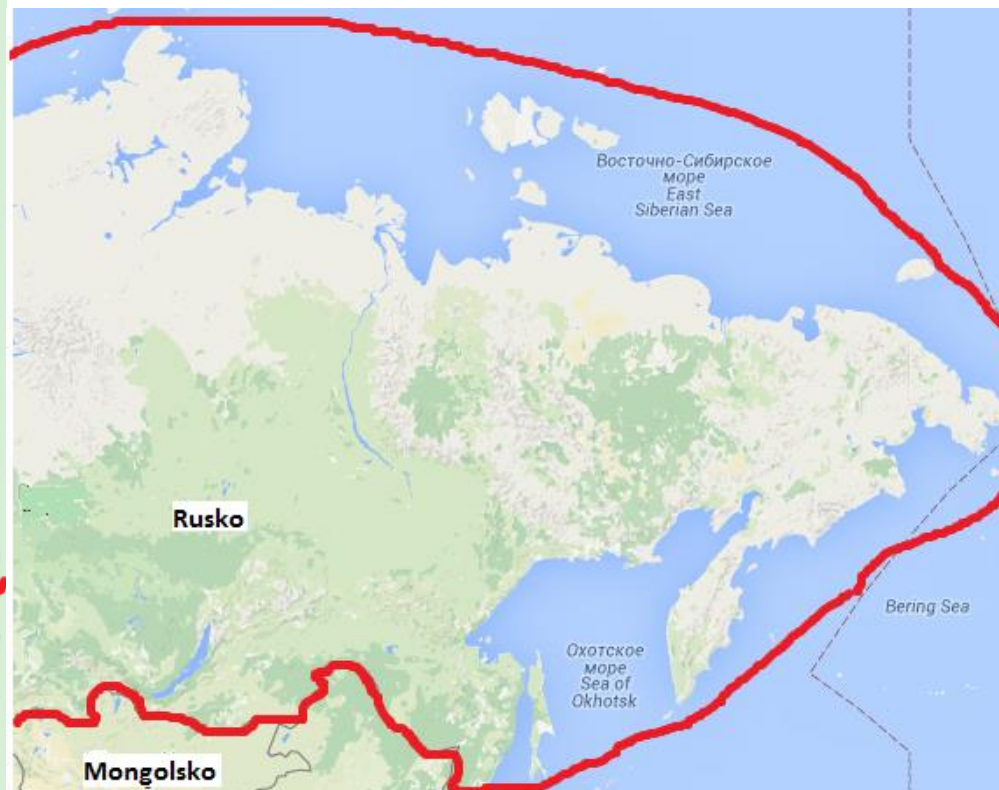
- APEC** - Asijsko pacifické hospodářské společenství (Asian Pacific Economic Cooperation)
- APF** - Čínské lidové ozbrojené policejní síly (Chinese People's Armed Police Force)
- ASEAN** - Sdružení národů jihovýchodní Asie (Association of South East Asian Nations)
- BRICS** - Hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky
- ČLR** - Čínská lidová republika (People's Republic of China)
- EBOP** - Evropská bezpečnostní a obranná politika (Common Security and Defence Policy)
- EDA** - Evropská obranná agentura (European Defence Agency)
- EPS** - Evropská politická spolupráce (European Political Cooperation)
- ES** - Evropské Společenství (European Community)
- EU** - Evropská unie (European Union)
- G8/G20** - Ekonomicky nejvyspělejší země světa (Group of Eight/Twenty)
- HDP** - Hrubý domácí produkt (Gross Domestic Product)
- NATO** - Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organisation)
- OBSE** - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Organisation for Security Co-operation in Europe)
- OCCAR** - Organizace spolupráce v oblasti (Organisation Conjoint de Cooperation en matiere d'Armement)
- OECD** - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for economic co-operation and development)
- OSN** - Organizace spojených národů (United Nations)
- PLA** - Čínská lidová osvobozená armáda (People's Liberation Army)
- SIPRI** - Mezinárodní mírový výkumný institut (Stockholm International Peace Research Institute)
- SSSR** - Sovětský svaz (The Union of Soviet Socialist Republics)
- SZBP** - Společná zahraniční a bezpečnostní politika (Common Foreign and Defence Policy)
- ŠOŠ** - Šanghajská organizace spolupráce (Shanghai Cooperation Organisation)
- USA** - Spojené státy americké (United States of America)
- USD** - Americký dolar (United States Dollar)

Přílohy

A Sféry vlivu Ruska a Číny

Obr. 1 Potenciální sféry vlivu Ruské federace (západ)
Zdroj: vlastní návrh

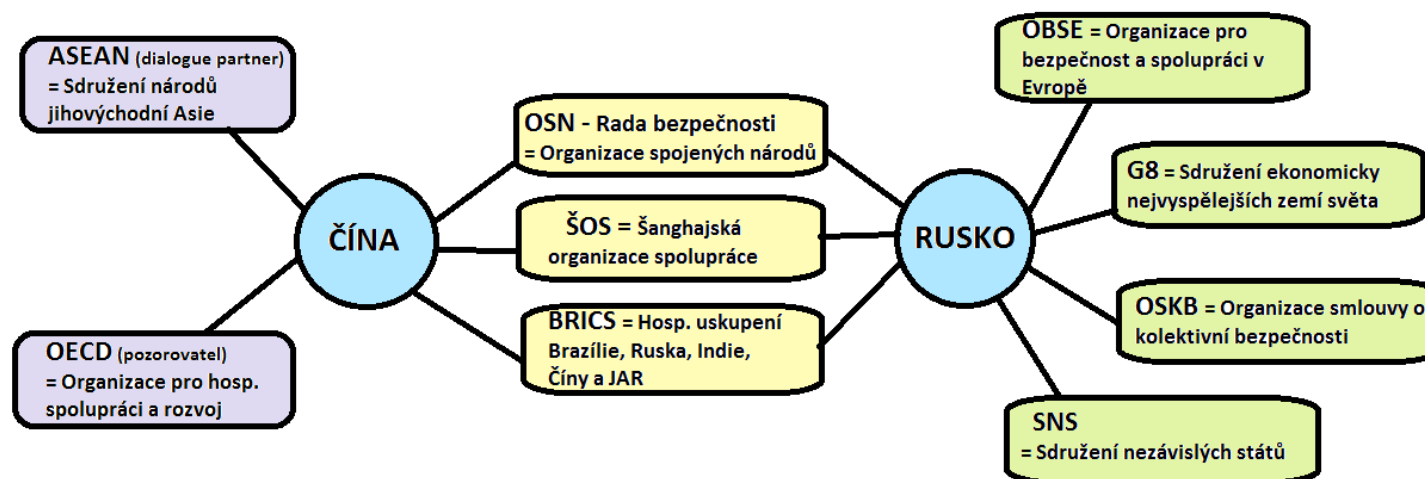

Obr. 2 Potenciální sféry vlivu Ruské federace (západ)
Zdroj: vlastní návrh

Obr. 3 Potenciální sféry vlivu Čínské lidové republiky
Zdroj: vlastní návrh

B Schéma členství ve vybraných mezinárodních organizacích

Obr. 4 Členství Ruska a Číny ve vybraných mezinárodních organizacích
Zdroj: vlastní návrh